

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**KONSOLIDACIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA
GRUPE**

Mentor:

Prof. dr.sc. Ivica Pervan

Student:

Mate Pivac, univ. bacc. oec.

Broj indeksa: 2161230

Split, rujan, 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. Problem istraživanja.....	2
1.2. Predmet istraživanja.....	3
1.3. Istraživačke hipoteze.....	4
1.4. Ciljevi istraživanja.....	5
1.5. Metode istraživanja.....	5
1.6. Doprinos istraživanja.....	6
1.7. Sadržaj diplomskog rada.....	7
2. ZAKONSKI OKVIR ZA FINACIJSKO IZVJEŠTAVANJE.....	9
2.1. Zakon o računovodstvu (ZOR).....	10
2.2. Zakon o trgovačkim društvima (ZTD).....	13
2.3. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI).....	15
2.4. Javna objava – Pravilnici, Registar godišnjih financijskih izvještaja Fine.....	16
3. RAČUNOVODSTVENI OBRAČUN POSLOVNIH SPAJANJA.....	18
3.1. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 3 (MSFI 3).....	19
3.2. Međunarodni računovodstveni standard 36 (MRS 36).....	24
4. KONSOLIDACIJA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA GRUPE.....	27
4.1. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 10 (MSFI 10).....	32
4.2. Međunarodni računovodstveni standard 27 (MRS 27).....	36
4.3. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 12 (MSFI 12).....	39

5. RAČUNOVODSTVENI OBRAČUN POSLOVNIH SPAJANJA I KONSOLIDACIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA NA PRIJMERU GRUPE.....	42
5.1. Opis grupe.....	42
5.2. Primjer računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja.....	44
5.3. Konsolidacija financijskih izvještaja na primjeru grupe.....	49
5.4. Usporedba nekonsolidiranih (odvojenih) i konsolidiranih financijskih izvještaja kroz financijske pokazatelje.....	65
6. ZAKLJUČAK.....	74
LITERATURA.....	75
POPIS TABLICA.....	77
POPIS SLIKA.....	79
SAŽETAK.....	80
SUMMARY.....	81

1. UVOD

Godišnji financijski izvještaji predstavljaju polaznu točku i podlogu za analizu poslovanja poduzeća. Pružaju informacije o poduzeću, o njegovoj imovini, obvezama, glavnici, prihodima, rashodima, financijskom rezultatu, novčanim tijekovima te o ostalim promjenama glavnice. Uloga računovodstva kao funkcije unutar poduzeća je „prikupljanje i obrada podataka financijske prirode te prezentiranje tako dobivenih informacija zainteresiranim korisnicima.“¹

Godišnje financijske izvještaje čine:

- izvještaj o financijskom položaju (bilanca)
- račun dobiti i gubitka
- izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti
- izvještaj o novčanim tokovima
- izvještaj o promjenama kapitala
- bilješke uz financijske izvještaje.²

Mnoge promjene u poslovnoj praksi, kao što je prijelaz na tržišnu ekonomiju, procesi pretvorbe i privatizacije poduzeća, razvoj tržišta kapitala rezultirao je brojnim poslovnim spajanjima u različitim oblicima. Iz svega toga proizlazi potreba za računovodstvenim obračunima i izvještavanjima poslovnih spajanja te izradom konsolidiranih financijskih izvještaja na osnovu pojmova vladajućeg i ovisnog društva, tj. formiranjem grupe.

U okviru financijske i računovodstvene teorije i prakse, kao rezultat poslovnih spajanja, često se koristi pojam konsolidacije financijskih izvještaja koji ima više značenja:

- a) To je jedno od poslovnih spajanja u kojem se formira novo poduzeće koje stječe dva ili više poduzeća koja nakon stjecanja prestaju postojati kao pravni subjekti.
- b) Pod konsolidacijom, u općem smislu, misli se na proces stjecanja i na proces fuzije.
- c) To je proces spajanja financijskih izvještaja matice i podružnice.³

¹ Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008): Analiza financijskih izvještaja, MASMEDIA d.o.o., Zagreb, str. 52.

² Zakon o računovodstvu, članak 19., Narodne novine, br. 78/15, 134/15

³ Beams, A.F., Advanced Accounting, Prentice Hall, New Jersey, 1992., str. 942.

1.1. Problem istraživanja

Financijski izvještaji u RH se sastavljaju na kraju svake poslovne godine. Financijski izvještaji trebaju pružati objektivni i istinit prikaz uspješnosti poslovanja i financijskog položaja poduzeća. Također, kako bi se dobile informacije o poslovanju poduzeća potrebno je koristiti i analizirati financijske izvještaje.

Poduzeća koriste poslovna spajanja kako bi proširila svoje poslovanje, te postoji više oblika poslovnih spajanja s obzirom na to gube li poduzeća svoju pravnu osobnost ili ne. Računovodstveni tretman poslovnih spajanja uređen je Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja za velike poduzetnike i poduzeća koja kotiraju na burzi. Nadležni standardi za računovodstveni obračun poslovnih spajanja velikih poduzetnika i poduzeća koji kotiraju na burzi su MSFI 3 i MRS 36. Za računovodstveni obračun poslovnih spajanja koja se odnose na mikro, mala i srednja poduzeća nadležni su Hrvatski standardi financijskog izvještavanja.

Prilikom poslovnih spajanja matična stječe, odnosno ostvaruje kontrolu nad ovisnim društvom iz čega proizlazi obveza sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja. Kao polazna točka za sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja na nivou grupe uzimaju se odvojeni financijski izvještaji svih poduzeća koji se konsolidiraju. Osnovna bit kod sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja je eliminiranje svih oblika transakcija koje su se odvijale između matice i ovisnih društava i između ovisnih društava kako bi se dobio financijski izvještaj kao da se radi o jednom poduzeću. Nadalje, konsolidacijom financijskih izvještaja omogućava se realniji i fer prikaz poslovanja grupe nego pojedinačnim izvještajima svih poduzeća unutar grupe. Potreba i svrha konsolidacije financijskih izvještaja utemeljena je potrebama korisnika financijskih izvještaja, a primarne skupine koje se koriste konsolidiranim financijskim izvještajima su dioničari i vjerovnici društva. Za provođenje postupka konsolidacije financijskih izvještaja nadležni su MSFI 10, MSFI 27 i MSFI 12.

Cilj ovog rada je kroz teorijski dio prikazati zakonski okvir vezan za sastavljanje i objavu financijskih izvještaja te postupak i proces javne objave financijskih izvještaja kroz korištenje pravilnika i registra godišnjih financijskih izvještaja. Nadalje, cilj je objasniti i teorijski koncept računovodstvenog obračuna poslovnih spajanja i konsolidacije financijskih izvještaja. U ovom radu će se na nivou grupe istražiti i objasniti primjer obračuna poslovnog spajanja prilikom preuzimanja drugog društva te postupci i metode korištene pri konsolidaciji. Također, napraviti

će se usporedba između odvojenih i konsolidiranih financijskih izvještaja uz korištenje osnovnih financijskih pokazatelja.

1.2. Predmet istraživanja

Konsolidirani financijski izvještaji daju pregled i uvid na uspješnost poslovanja i financijski položaj više pravno samostalnih subjekata koji djeluju kao jedan poslovni subjekt, koji se naziva grupa. Grupa kao pojam koji se koristi i javlja u postupku konsolidacije se sastoji od matice i svih njezinih ovisnih društava. Matica predstavlja subjekt koji ima jedno ili više ovisnih društava. Konsolidirane financijske izvještaje sastavljaju ona poduzeća koja stječu dionice ili udjele drugih poduzeća ili zadovoljavaju propisane kriterije za ostvarivanje određenog stupnja kontrole. Prema tome, obveza sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja proizlazi iz kontrole.

Postupak konsolidacije je vrlo složen postupak koji se sastoji od provođenja mnogih postupaka i operacija što će na kraju rezultirati velikim cjelovitim konsolidiranim izvještajem. Koraci koji se odvijaju u procesu konsolidacije financijskih izvještaja su sljedeći: određivanje troška stjecanja ovisnog društva, određivanje knjigovodstvene vrijednosti neto imovine, određivanje fer vrijednosti imovine stečenog društva, utvrđivanje NKI-a. Nakon toga slijedi utvrđivanje goodwilla, knjiženje stjecanja ovisnog društva kod matice, provođenje eliminacijskih knjiženja i evidentiranje goodwilla. Na samom kraju slijedi sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja. Iznos koji se dobije na kraju procesa konsolidacije predstavlja transakcije koje grupa ima sa trećim stranama, dok se transakcije između matice i ovisnih društava eliminiraju. Također, konsolidirani izvještaji se mogu sastavljati na dva dana, na dan poslovnog spajanja i nakon dana poslovnog spajanja. Provođenje postupka konsolidacije na dan spajanja je jednostavniji postupak pošto se konsolidira samo bilanca, dok je postupak konsolidacije nakon dana poslovnog spajanja složeniji zbog većeg broja eliminiranja transakcija.

Predmet analize ovog rada je računovodstveni obračun poslovnih spajanja i konsolidacija financijskih izvještaja na nivou grupe. U radu će biti prikazani postupci i metode korištene prilikom provođenja samog postupka konsolidacije. Poseban naglasak je stavljen na usporedbu osnovnih financijskih pokazatelja između nekonsolidiranih (odvojenih) i konsolidiranih izvještaja grupe.

1.3. Istraživačke hipoteze

Osnovni cilj financijskih izvještaja je pružiti istinit, fer i objektivan prikaz uspješnosti poslovanja i financijskog položaja poduzeća te da korisnicima, u ovom slučaju primarno dioničarima i vjerovnicima, se osiguraju kvalitetne, pravilne i pouzdane informacije o aktivnostima poduzeća u određenom periodu.

Sukladno ovim pretpostavkama i zahtjevima u ovom radu će se istražiti i napraviti usporedba nekonsolidiranih (odvojenih) i konsolidiranih financijskih izvještaja na nivou grupe. Ovo istraživanje i usporedba će biti prikazana korištenjem financijskih pokazatelja te prikazom različitih vrijednosti i promjenama koje se događaju u iznosu financijskih pokazatelja u slučaju korištenja ovih dviju vrsta izvještaja.

Za potrebe ovog rada i istraživanja, formirana je sljedeća hipoteza:

Hipoteza 1: Financijski pokazatelji izračunati na temelju korištenja nekonsolidiranih financijskih izvještaja se vrijednosno razlikuju od financijskih pokazatelja izračunatih na temelju korištenja konsolidiranih financijskih izvještaja čime se razlikuje i stupanj kvalitete i važnosti informacija proizašlih iz zadanih dviju vrsta izvještaja

Postavljena hipoteza će biti predmet istraživanja i analize ovog rada čime će se prikazati postoji li razlika u vrijednostima financijskih pokazatelja u usporedbi nekonsolidiranih i konsolidiranih financijskih izvještaja, odnosno ispitati će se i dokazati postoje li razlike između ovih dviju vrsta izvještaja čime će se moći pokazati kvaliteta i važnost informacija proizašlih iz ovih dviju vrsta izvještaja.

Osnovna pretpostavka je da su konsolidirani financijski izvještaji značajniji i imaju veću važnost i težinu od nekonsolidiranih izvještaja te trebaju pružati objektivniji i realniji prikaz poslovanja poduzeća. Konsolidirani financijski izvještaji, za razliku od nekonsolidiranih, ispuštaju transakcije između povezanih društava jer ne predstavljaju transakcije među neovisnim strankama čime se otklanja mogućnost da korisnici financijskih izvještaja donose neodgovarajuće zaključke glede financijskih pokazatelja. Također, konsolidirani financijski izvještaji trebaju pružati kvalitetnije informacije jer se postupkom eliminacije unutar grupnih transfera kroz korištenje nerealnih transfernih informacija smanjuje potencijalni rizik manipulacije financijskim izvještajima. Međutim, konsolidirani financijski izvještaji ne daju

dodatne informacije potrebne za kontrolu pojedinog člana grupe što predstavlja razliku od odvojenih financijskih izvještaja.

1.4. Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja koje će biti provedeno u ovom radu, nakon što se opiše i objasni teorijski koncept računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja i konsolidacije financijskih izvještaja, je dati empirijski, praktični prikaz temeljnih tehnika i metoda koje se provode u postupku izrade konsolidiranih financijskih izvještaja na nivou grupe.

Isto tako, ovim istraživanjem se nastoji prikazati postoji li razlika između financijskih pokazatelja dobivenih na temelju podataka iz nekonsolidiranih (odvojenih) i konsolidiranih izvještaja te kolike se razlike javljaju u izračunatim vrijednostima što može imati utjecaj na zainteresirane korisnike financijskih izvještaja.

Ispunjenje i zadovoljavanje ciljeva ovog istraživanja i rada će biti ispunjeno i odrađeno ukoliko se uspiju prikazati postupci i tehnike konsolidacije financijskih izvještaja te se postavljena hipoteza nakon provedenog istraživanja prihvati ili odbaci.

1.5. Metode istraživanja

Sukladno potrebama izrade istraživanja i rada koristit će se razni izvori podataka kako bi se postiglo da tema bude što sveobuhvatnija obrađena i prikazana. Prilikom izrade rada služit će se domaćom literaturom i knjigama, internetskim izvorima, stručnim člancima, relevantnim zakonima i pravilnicima te Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja.

Kako bi se postigli postavljeni istraživački ciljevi potrebna je primjena određenih istraživačkih metoda pomoću kojih će se moći doći do potrebnih zaključaka koji će ispuniti svrhu ovog rada te usmjeriti na donošenje ispravnih zaključaka istraživanja.

Pri izradi rada koristit će se sljedeće metode:

- Induktivna metoda – opći zaključak nastaje na temelju pojedinih ili posebnih činjenica;
- Deduktivna metoda – na temelju općih postavki, stavova dolazi se do konkretnih pojedinačnih stavova ili zaključaka

- Metoda sinteze – postupak povezivanja izdvojenih elemenata i procesa u jedinstvene cjeline
- Metoda analize – raščlanjivanje složenih pojmova na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente
- Metoda dokazivanja – postupcima se utvrđuje istinitost određenih spoznaja
- Metoda opovrgavanja – postupak pomoću kojeg se neka tvrdnja, teza pobija ili odbacuje
- Metoda klasifikacije – sistematska podjela općeg značenja pojma na pojedinačne dijelove
- Metoda deskripcije – jednostavno opisivanje procesa i činjenica bez dokazivanja
- Metoda dokazivanja i opovrgavanja – utvrđuje se točnost neke spoznaje ili dokazivanje pogrešnosti hipoteze.

1.6. Doprinos istraživanja

Ovim istraživanjem i radom cilj je doprinijeti boljem shvaćanju procesa i postupaka koji se koriste prilikom računovodstvenog obračuna poslovnih spajanja te pri izradi konsolidiranih financijskih izvještaja. Također, kroz analizu financijskih pokazatelja između nekonsolidiranih i konsolidiranih izvještaja te njihovom usporedbom će biti potvrđena ili odbačena postavljena hipoteza.

Također, bitno je istaknuti da se ovim istraživanjem i radom nastoji proširiti znanstvene spoznaje o ovoj tematici te empirijski dokazati i prikazati postupke konsolidacije na nivou grupe. Također, postavljena hipoteza u skladu s kojom se izrađuje rad te provodi istraživanje će biti dokazana ili opovrgnuta čime će se korisnicima ukazati na postojanje razlika između ovih dviju vrsta izvještaja. Prijašnja istraživanja su pokazala da važnost i moć računovodstvenih izvještaja raste s stupnjem konsolidacije, te da je važnost nekonsolidiranih (odvojenih) izvještaja manja te da raste sporije u odnosu na konsolidirane financijske izvještaje.

Dio rada u kojem će biti prikazan praktični, empirijski dio istraživanja dati će stvarnu sliku i stanje računovodstvenog obračuna poslovnih spajanja te tehnika i metoda koje se koriste prilikom izrade konsolidiranih financijskih izvještaja na primjeru grupe u RH u sklopu koje djeluju matica i ovisna društva. Također, cilj je potaknuti na daljnja istraživanja i analizu ovog područja čime će se doprinijeti boljem shvaćanju ovog područja i problematike financijskog računovodstva.

Isto tako, kroz istraživanje i empirijski prikaz će se ukazati na postojanje nekih problematičnih područja na koje bi se pri izradi konsolidiranih financijskih izvještaja trebala obratiti veća pozornost i pažnja od strane onih koji izrađuju izvještaje. Također, detaljniji prikaz i obrada ovog područja može pomoći poduzećima prilikom izrade konsolidiranih izvještaja ukazivanjem na moguće pogreške koje se mogu pojaviti u postupcima i metodama konsolidacije te da ubace neke nove elemente i tehnike.

1.7. Sadržaj diplomskog rada

Diplomski rad će se sastojati od 6 cjelina, uključujući uvod i zaključak.

U uvodu će biti prezentiran problem i predmet istraživanja u kojima se objašnjava problem konsolidacije te načini pristupa prilikom istraživanja zadane problematike. Također, u uvodu će biti postavljena hipoteza koja će biti polazna točka empirijskog dijela rada. Nadalje, bit će opisani ciljevi istraživanja koji će se postići korištenjem prikladnih metoda istraživanja što će rezultirati pravovaljanim zaključkom te odbacivanjem i potvrđivanjem postavljene hipoteze.

U drugom dijelu rada će biti prikazan regulatorni, odnosno zakonodavni okvir za financijsko izvještavanje (javna objava, pravilnici, WEB Fina) te pojmovno određenje financijskog izvještavanja. U ovom dijelu će se obraditi i zakonodavni okvir sastavljanja nekonsolidiranih i konsolidiranih financijskih izvještaja kroz odredbe Zakona o računovodstvu (ZOR), Zakona o trgovačkim društvima (ZTD) i Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI).

Treći dio rada se odnosi na teorijsku obradu računovodstvenog obračuna poslovnih spajanja. Teorijska obrada će biti prikazana kroz MSFI 3 i MRS 36 koji se bave problematikom ovog područja. Također, u ovom dijelu će se upoznati ključna motrišta poslovnih spajanja, a to su pravni ustroj, strategije rasta i vrednovanje poslovnih spajanja.

Četvrti dio rada će posebno obraditi teorijski koncept konsolidacije financijskih izvještaja grupe korištenjem MSFI-a 10, MSFI-a 12 i MRS-a 27. gdje će se opisati okvir za izradu konsolidiranih izvještaja. Također, teorijski će biti opisan način i proces konsolidacije te će se definirati obveznici sastavlja konsolidiranih izvještaja. U ovom dijelu rada će se posebno naglasiti prednosti i nedostaci izrade konsolidiranih izvještaja.

Peti dio rada predstavlja empirijski dio rada gdje će na primjeru izabrane grupe biti prikazani praktični dio računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja te proces konsolidacije

financijskih izvještaja. Uvodni dio empirijskog dijela rada će dati osnovni opis grupe na teorijskoj razini te prikaz izabrane grupe koja će biti predmet rada. Dati će se prikaz i organizacija izabrane grupe, odnosno matice i ovisnih društava koji će biti predmet konsolidacije. Nakon toga, slijedi empirijski, praktični prikaz računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja na određeni dan te postupci, metode i tehnike konsolidacije izvještaja koji se provode u izabranoj grupi. Završni dio empirijskog dijela će se odnositi na potvrđivanje ili odbacivanje postavljene hipoteze. Hipoteza će biti prihvaćena ili odbačena nakon provođenja usporedbe financijskih pokazatelja nekonsolidiranih i konsolidiranih financijskih izvještaja.

Šesti dio rada odnosi se na iskazivanje zaključnih razmatranja. U ovom dijelu rada će biti interpretirani i objašnjeni rezultati empirijskog, praktičnog dijela rada. Također, biti će opisano razmatranje u skladu s prihvaćanjem ili odbacivanjem hipoteze. U završnom dijelu, autor rada će iskazati svoje osobno mišljenje o radu i provedenim istraživanjima te na taj način dati svoj znanstveni doprinos vezan za opisanu problematiku. Na kraju rada će biti prikazan popis korištenih izvora i literature.

2. ZAKONODAVNI OKVIR ZA FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE

Financijsko izvještavanje je bazirano na tzv. koncepcijskim okvirima, a dva najpoznatija su FASB-ov i IASB-ov pri čemu je bitno naglasiti da je za hrvatska poduzeća relevantan IASB-ov koncepcijski okvir pošto Zakon o računovodstvu propisuje primjenu Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI) koje razvija i donosi IASB.

Prikazivanje poslovnih promjena i događaja u računovodstvu je uvjetovano nizom načela, pretpostavki te ograničenja. Kako bi se mogla provesti i razumjeti financijska analiza poslovanja poduzeća bitno je razumjeti regulatorni okvir financijskog izvještavanja.

Okvir obveznog financijskog izvještavanja u RH je određen i reguliran kroz niz zakona i pravilnika kao što su:

- Zakon o računovodstvu,
- Međunarodni standardi financijskog izvještavanja,
- Zakon o trgovačkim društvima,
- Zakon o tržištu kapitala,
- Pravilnik o registru godišnjih financijskih izvještaja,
- Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja,
- Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih izvještaja izdavatelja za razdoblja tijekom godine.

Postupak konsolidacije financijskih izvještaja se provodi na temelju odredbi Zakona o računovodstvu uz korištenje metoda i tehnika utvrđenih u Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja ili Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja. Kao osnovni propis koji regulira konsolidaciju financijskih izvještaja valja istaknuti Zakon o računovodstvu⁴ koji daje opća pravila koja vrijede za sve poduzetnike. Pošto u RH postoji dualni sustav financijskog izvještavanja i računovodstva razlikuje se posebna primjena pravila za obveznike primjene MSFI-a u odnosu na obveznike primjene HSFI-a.⁵

⁴ Zakon o računovodstvu, (Nar. nov., br. 109107; u nastavku: ZoR)

⁵ Pervan, I. (2010): Konsolidirano izvještavanje za 2010. godinu, Financije i računovodstvo, str. 13.

2.1. Zakon o računovodstvu (ZOR)

Zakon o računovodstvu (ZOR) predstavlja temeljni zakon u RH kojim se detaljno uređuje područje financijskog izvještavanja, posebno za potrebe eksternih korisnika financijskih izvještaja. Također, Zakon o računovodstvu razvrstava sve poduzetnike u kategorije: mikro, mali, srednji i veliki poduzetnici, uzimajući u obzir kriterije veličine aktive, prosječan broj zaposlenih radnika tijekom poslovne godine i ukupno ostvareni prihod na zadnji dan poslovne godine koja prethodi godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji.

Poduzetnici	Mikro	Mali	Srednji
Ukupna aktiva	2.600.000	30.000.000	150.000.000
Prihod	5.200.000	60.000.000	300.000.000
Prosječan broj radnika	10	50	250

Tablica 1: Kriteriji za definiranje poduzetnika prema ZOR-u

Izvor: Izrada autora

Veliki poduzetnici su oni koji prelaze dva prethodna uvjeta koji vrijede za kategoriju srednjih poduzetnika, te banke, štedne banke, stambene štedionice, mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima, dobrovoljni mirovinski fondovi, investicijska društva i sl.⁶

Što se tiče izrade godišnjih financijskih izvještaja, mikro i mali poduzetnici moraju sastavljati bilancu, račun dobiti i gubitka te bilješke uz financijske izvještaje, dok srednji i veliki poduzetnici imaju obvezu uz ove izvještaje sastavljati i izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanom toku te izvještaj o promjenama kapitala.

Također, prema Zakonu o računovodstvu⁷ poduzetnik je neovisno o veličini, dužan javno objaviti godišnje financijske izvještaje i dostavljanjem u Registar godišnjih financijskih izvještaja (RGFI) koji se vodi u elektroničkom obliku i dostupan je na Internet stranicama FINA- e.

⁶ Zakon o računovodstvu, (Narodne novine, br. 78/2015)

⁷ Zakon o računovodstvu, (Narodne novine, br. 78/2015., članak 30.)

U skladu s odredbama Zakona o računovodstvu postoje dvije vrste standarda koji se primjenjuju u financijskom izvještavanju, a to su Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI) i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI).

U sklopu sastavljanja svojih godišnjih financijskih izvještaja, obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja su mikro, mali i srednji poduzetnici. Sukladno smjericama i direktivama Europske Unije, pojednostavljeno je računovodstvo za ove skupine poduzetnika pošto je primjena MSFI-a bila previše kompleksna za njih.

Obveznici primjene MSFI-a prilikom sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja su veliki poduzetnici i poduzetnici od javnog interesa. Obveznici Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja dužni su sastaviti šest temeljnih financijskih izvještaja (izvještaj o financijskom položaju, račun dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke).

Također, uz financijske izvještaje poduzetnici su dužni sastavljati godišnje izvješće. Kroz Zakon o računovodstvu⁸ definirana je obveza poduzetnika da izradi godišnje izvješće „koje obuhvaća objektivan prikaz razvoja i rezultata poslovanja poduzetnika i njegovog položaja, zajedno s opisom glavnih rizika i neizvjesnosti s kojima se on suočava“. Godišnje izvješće dužni su sastavljati veliki poduzetnici i poduzetnici čiji vrijednosni papiri kotiraju na tržištu kapitala.

Godišnje izvješće mora sadržavati:⁹

- sve značajne događaje nakon kraja poslovne godine,
- vjerojatan budući razvoj društva,
- aktivnosti istraživanja i razvoja,
- informacije o otkupu vlastitih dionica,
- postojanje podružnica društva,
- koje financijske instrumente koristi ako je to značajno za procjenu financijskog položaja i uspješnosti poslovanja,

⁸ Zakon o računovodstvu, članak 18.

⁹ Zakon o računovodstvu, čl. 18, st.2.

- ciljeve i politike društva vezane za upravljanje financijskim rizicima, zajedno s politikom zaštite svake značajnije vrste prognozirane transakcije za koju se koristi zaštita,
- izloženost društva cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku novčanog toka.

Osnovni zakonski okvir za izradu konsolidiranih financijskih izvještaja je Zakon o računovodstvu prema kojem su obveznici izrade poduzetnici koji u grupi poduzetnika predstavljaju matično društvo. Matičnim društvom prema Zakonu o računovodstvu se smatra poduzetnik koji ispunjava jedan od sljedećih uvjeta:¹⁰

- ima većinsko vlasništvo dionica ili udjela koji daju pravo glasa drugom poduzetniku,
- ima pravo imenovati odnosno opozvati većinu članova uprave ili nadzornog odbora drugog poduzetnika,
- ima pravo značajnog utjecaja nad drugim poduzetnikom na temelju ugovora ili drugog pravnog odnosa,
- ako je većina članova uprave ili nadzornog odbora ovisnog poduzetnika, koji su tu funkciju obavljali u prošloj poslovnoj godini i još uvijek je obavljaju do sastavljanja godišnjih financijskih izvještaja, bila imenovana isključivo radi ostvarenja prava glasa matičnog društva,
- ima udio ili pravo u odlučivanju u ovisnom poduzetniku na temelju dogovora s drugim imateljima udjela ili prava u odlučivanju na način da nadzire većinu prava glasa u ovisnom poduzetniku.

Ukoliko je bilo koja od gore navedenih odredaba ispunjena, prema Zakonu o računovodstvu obveznik je matica koja mora izraditi i izvršiti objavu konsolidiranih financijskih izvještaja.

Matica ne mora konsolidirati financijska izvješća ako ispunjava sljedeće uvjete:¹¹

- a) matica je ovisno društvo nekog društva i ostali se vlasnici ne protive tome da se financijska izvješća ne konsolidiraju
- b) matičnim glavničkim ili dužničkim instrumentima ne trguje se na javnom tržištu (burzi ili izvan burzovnom tržištu) ili nije u postupku podnošenja financijskih izvješća regulatornoj

¹⁰ Zakon o računovodstvu, (Narodne novine 121/14), članak 16.

¹¹ Guzić, Š. (2015): Konsolidacija financijskih izvješća, RRIF 6/15, Zagreb, str. 38

agenciji sa svrhom izdavanja bilo koje klase instrumenata na javnom tržištu

c) ako njezina krajnja ili posredna matica izrađuje konsolidirana financijska izvješća koja su dostupna javnosti i u skladu s MSFI-jem.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu ¹² pitanje opsega konsolidacije govori o iznimci od obveze konsolidacije koja se odnosi na ona ovisna društva čija uspješnost poslovanja i financijski položaj nema značaj utjecaj na maticu. Pitanje značajnosti utjecaja na rezultate matice i financijsku poziciju nije detaljnije definirano, što znači da računovođe i menadžeri imaju mogućnost diskrecijske prosudbe vezano za ovo pitanje. Ukoliko postoji izuzeće od obveze konsolidacije ovisnog društva, u bilješkama uz financijske izvještaje je potrebno objasniti razloge zbog kojih nije izvršena konsolidacija.

2.2. Zakon o trgovačkim društvima (ZTD)

Područje i obveza sastavljanja godišnjeg izvješća definirano je i kroz zakon o trgovačkim društvima. Prema odredbama ZTD-a ¹³ Uprava društva dužna je jednom godišnje u pisanom obliku podnijeti glavnoj skupštini izvješće o stanju društva. Obvezu izrade i podnošenja tog izvješća nema društvo koje je prema računovodstvenim propisima mali poduzetnik. Statutom se može odrediti da je uprava i u tom slučaju dužna izraditi i podnijeti to izvješće.

U godišnjem izvješću o stanju društva mora se korektno prikazati najmanje razvitak i rezultat poslovanja društva te financijsko stanje u kome se ono nalazi uz opis glavnih rizika i nesigurnosti kojima je izloženo. To mora biti uravnotežen prikaz i potpuna analiza razvoja i rezultata poslovanja te položaja društva u skladu s opsegom i složenošću njegova poslovanja. U mjeri u kojoj je to potrebno za razumijevanje razvoja, rezultata poslovanja i financijskog položaja društva analiza mora uključiti financijske, a ako je to potrebno, i druge pokazatelje koji se odnose na pojedine poslove uključujući i obavijesti o zaštiti okoliša i o radnicima. Kada je to potrebno, u analizi se mora dodatno objasniti iznose navedene u godišnjim financijskim izvješćima. ¹⁴

¹² Zakon o računovodstvu, (Narodne novine 121/14), članak 16.

¹³ Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 152/11), članak 250.a., stavak 1

¹⁴ Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 152/11), članak 250.a., stavak 2

U godišnjem izvješću se moraju prikazati: ¹⁵

- a) svi važniji poslovni događaji koji su se pojavili nakon proteka poslovne godine,
- b) očekivani razvoj društva u budućnosti,
- c) djelovanje društva na području istraživanja i razvoja,
- d) obavijesti o stjecanju vlastitih dionica društva,
- e) postojanje podružnica društva,
- f) podaci o upotrebi financijskih instrumenata te podaci važni za prosudbu stanja imovine društva, njegovih obveza, financijskog položaja, dobiti i gubitka, ciljeva upravljanja financijskim rizicima i politikama uključujući i politiku poduzimanja mjera zaštite od gubitka u pojedinim važnijim vrstama predviđenih poslova koji se posebno računovodstveno iskazuju kao i izloženost društva cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku tijeka gotovine.

Također, ZTD regulira pitanje i područje konsolidiranog godišnjeg izvješća društva.

Uprava vladajućeg društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, ovisna društva kojega imaju sjedište u toj zemlji ili izvan nje, mora glavnoj skupštini podnijeti pisano konsolidirano godišnje izvješće društva ako su jedno ili više o njemu ovisnih društava društva kapitala. ¹⁶

U konsolidiranom godišnjem izvješću društva mora se korektno prikazati najmanje razvitak i rezultat poslovanja te financijsko stanje društava uključenih u konsolidaciju uzetih kao cjelina uz opis glavnih rizika i nesigurnosti kojima su izložena. To mora biti uravnotežen prikaz i potpuna analiza razvoja, rezultata poslovanja i financijskog položaja društava uključenih u konsolidaciju uzetih kao cjelina u skladu s opsegom i složenošću njihova poslovanja. U mjeri u kojoj je to potrebno za razumijevanje razvoja, rezultata poslovanja i financijskog položaja društava analiza mora uključiti financijske, a ako je to potrebno, i druge pokazatelje koji se odnose na pojedine poslove uključujući i obavijesti o zaštiti okoliša i o radnicima. Kada je to potrebno, u analizi se mora dodatno objasniti iznose navedene u konsolidiranim godišnjim financijskim izvješćima. ¹⁷

¹⁵ Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 152/11), članak 250.a., stavak 3

¹⁶ Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 152/11), članak 250.b., stavak 1

¹⁷ Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 152/11), članak 250.b., stavak 2

U odnosu na ta društva u izvješću se moraju prikazati i: ¹⁸

- a) svi važniji poslovni događaji koji su se pojavili nakon proteka poslovne godine,
- b) očekivani razvoj tih društava u budućnosti uzetih kao cjelina,
- c) djelovanje tih društava uzetih kao cjelina na području istraživanja i razvoja,
- d) broj i nominalni iznos, a ako su izdane dionice bez nominalnog iznosa knjigovodstvena vrijednost svih dionica vladajućeg društva koje drži ono samo, o njemu ovisna društva ili osoba koja djeluje u svoje ime a za račun tih društava,
- e) za sva društva obuhvaćena konsolidacijom podatke o upotrebi financijskih instrumenata te podatke važne za prosudbu stanja njihove imovine, njihovih obveza, financijskog položaja, dobiti i gubitka, ciljeva upravljanja financijskim rizicima i politikama uključujući i politiku poduzimanja mjera zaštite od gubitka u pojedinim važnijim vrstama predviđenih poslova koji se posebno računovodstveno iskazuju kao i njihovu izloženost cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku tijeka gotovine,
- f) opis glavnih obilježja unutarnjeg nadzora povezanih društava i sustava upravljanja rizicima u odnosu na postupak pripremanja i izrade konsolidiranih financijskih izvješća kada se s vrijednosnim papirima nekog društva trguje na uređenom tržištu vrijednosnih papira; ako se konsolidirano godišnje izvješće društva i godišnje izvješće o stanju društva podnose kao jedinstveno, taj se podatak mora uključiti u dio izvješća koji sadržava izjavu o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja.

2.3. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI)

Razvoj tržišta i gospodarstva uz konstantni proces globalizacije odrazio se i na računovodstvenu profesiju, a same posljedice ovih procesa uočavaju se u području financijskog izvještavanja i objavljivanja kroz sve širu uporabu istog seta računovodstvenih standarda. U suvremenim uvjetima razvoja tržišta, međunarodnih tokova kapitala, roba i usluga te liberalizacije svjetske trgovine javlja se sve veća potreba za harmonizacijom financijskog izvještavanja i objavljivanja.

¹⁸ Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 152/11), članak 250.b., stavak 3

Kako bi se postigla što veća harmonizacija i usklađenost financijskog izvještavanja, došlo je do razvijanja i objavljivanja Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja i poticanja primjene tih standarda. Nadalje, cilj je također i postići što veću usklađenost MSFI-a i nacionalnih računovodstvenih standarda. MSFI-ovi ¹⁹ sadrže zahtjeve priznavanja, mjerenja, prezentiranja i objavljivanja koji se bave transakcijama i događajima važnim za financijske izvještaje opće namjene.

U Republici Hrvatskoj se koriste i u primjeni su Međunarodni i Hrvatski standardi financijskog izvještavanja. Sukladno Zakonu o računovodstvu obveznici primjene MSFI-a su sva velika poduzeća te sva poduzeća čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzama ili se spremaju za uvrštenje na burzovnu kotaciju dok HSFI primjenjuju mala i srednja poduzeća.

2.4. Javna objava – Pravidnici, WEB Fina

Javna objava financijskih izvještaja regulirana je Zakonom o Računovodstvu. Nadalje, Zakon u svojim odredbama propisuje i vođenje Registra godišnjih financijskih izvještaja (RGFI) koji se vodi u elektronskom obliku i dostupan je korisnicima na stranicama FINE. Funkcioniranje Registra godišnjih financijskih izvještaja detaljnije je razrađeno kroz Pravilnik o RGFI te Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja.

Prema Zakonu o računovodstvu ²⁰ a u svrhu javne objave poduzetnici imaju obvezu dostaviti Financijskoj agenciji (FINA) godišnje financijske izvještaje, godišnje izvješće te konsolidirane financijske izvještaje i revizorsko izvješće ukoliko su obveznici revizije. Uz sve ove zakonom propisane financijske izvještaje, a zbog potreba javne objave, poduzetnici moraju dostaviti i odluku o utvrđivanju godišnjih financijskih izvještaja te odluku o prijedlogu raspodjele dobiti ili pokriću gubitka ukoliko isti nisu sastavni dio godišnjih financijskih izvještaja.

Javna objava konsolidiranih financijskih izvještaja je također regulirana kroz prethodno spomenute zakone i pravilnike. Od poslovne godine 2008. javno se moraju objaviti odvojeni financijski izvještaji na nivou pravnog subjekta te konsolidirani financijski izvještaji ukoliko za to postoji zakonska obveza što predstavlja važnu izmjenu u području financijskog izvještavanja i objavljivanja. Izmjene i dopune Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih

¹⁹ Narodne novine 140/16, str. 10422.

²⁰ Zakon o računovodstvu, članak 20

izvještaja sadržavaju neke novine od kojih je najvažnija obveza sastavljanja izvještaja o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti za obveznike primjene MSFI-a.²¹

Prema Pravilniku o RGFI proizlazi da veliki poduzetnici obveznici konsolidacije prema MSFI- ima za potrebe javne objave FINA-i dostavljaju:²²

1. konsolidiranu bilancu,
2. konsolidirani račun dobiti i gubitka s izvještajem o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti,
3. konsolidirani izvještaj o novčanom tijeku,
4. izvješće revizora,
5. konsolidirano godišnje izvješće,
6. odluku o utvrđivanju konsolidiranog GFI,
7. konsolidirane GFI u nestandardiziranom obliku (prema MSFI-ima).

Također, Zakon o računovodstvu definira rokove za dostavu izvještaja u svrhu javne objave: o izvještaji radi javne objave se dostavljaju u roku od 6 mjeseci od zadnjeg dana poslovne godine,

o poduzetnik koji sastavlja konsolidirane financijske izvještaje iste treba radi javne objave dostaviti najkasnije u roku od devet mjeseci od zadnjeg dana poslovne godine,

o u slučaju statusnih promjena, pokretanja likvidacije ili stečaja izvještaje treba dostaviti u roku devedeset dana od dana nastanka promjena.²³

²¹ Nar. nov., br. 130/10

²² Pravilnik o RGFI, članak 9., stavak 3. i 6.

²³ Zakon o računovodstvu, članak 20

3. RAČUNOVODSTVENI OBRAČUN POSLOVNIH SPAJANJA

U svom poslovanju kompanije i poduzeća koriste tri tipa osnovnih strategija, kao što su stabilna strategija, strategija rasta i digresivna strategija.²⁴ Svaka od navedenih strategija ima svoje prednosti i nedostatke za kompaniju. Ukoliko se kompanija odluči za strategiju rasta eksternim putem, taj se rast odvija kroz poslovna spajanja koja omogućuju brži rast i ekonomiju opsega u odnosu na interni ili organski rast. Zakon o trgovačkim društvima u RH uređuje pravni ustroj poslovnih spajanja, što ima izravan utjecaj i na sami postupak i provođenje računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja, primjenu metoda i opseg objavljivanja.

U procesu poslovnog spajanja može proizaći samo jedan pravni subjekt što znači da se računovodstveni obračuni poslovnog spajanja evidentiraju samo u njegovim poslovnim knjigama te nema potrebe za izradom konsolidiranih financijskih izvještaja na razini grupe. Međutim, u suprotnoj situaciji ako kao rezultat poslovnog spajanja nastane grupa koja je sastavljena od više samostalnih pravnih subjekata tada nastaje obveza izrađivanja konsolidiranih financijskih izvještaja grupe.

Prema odredbama ZTD-a postoje sljedeći tipovi poslovnog spajanja:²⁵

- pripajanje i spajanje društava
- povezivanje društava.

Računovodstveni obračun poslovnih spajanja se nalazi u nadležnosti MSFI 3, koji zamjenjuje MRS 22, nakon što ga je usvojio IASB 2004. godine. Zadnja promjena, odnosno revidirani MSFI 3 u odnosu na stariju inačicu, usvojena je također od strane IASB 2008. godine, a u RH je službeno počela njegova primjena samom objavom u Narodnim novinama. Nova, revidirana inačica i verzija MSFI 3 je postala obvezna za sve obveznike primjene MSFI. Kod poduzetnika koji primjenjuju HSFI, mali i srednje veliki poduzetnici, područje poslovnih spajanja se nalazi u djelokrugu primjene HSFI 2 kod kojega postoje određene razlike u odnosu na zadnju revidiranu inačicu MSFI 3.

²⁴ Buble, M., (2006), Menadžment, Split, Ekonomski fakultet Split, str. 165.

²⁵ Narodne novine, br.113/93 – 164/08

3.1. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 3 (MSFI 3)

Cilj ovog MSFI-ja je povećati relevantnost, pouzdanost i usporedivost informacija koje izvještajni subjekt iznosi u svojim financijskim izvještajima o poslovnom spajanju i njegovim učincima. Da bi to bilo moguće postići, ovaj MSFI utvrđuje načela i zahtjeve koji se odnose na način na koji stjecatelj:²⁶

- priznavanje i vrednovanje utvrđive stečene imovine, preuzetih obveza i nekontrolirajućih interesa
- priznavanje i vrednovanje goodwilla ili dobitka ostvarenog kupnjom po nižoj cijeni od tržišne – povoljna kupnja
- definiranje informacija za objavu u bilješkama.

Djelokrug MSFI 3 se odnosi i primjenjuje na transakcije ili neke druge događaje koji ispunjavaju definiciju koja predstavlja poslovno spajanje. MSFI 3 se ne primjenjuje i odnosi na:²⁷

- zajedničke pothvate
- stjecanje imovine/grupe imovine koja ne predstavlja poslovanje
- spajanja subjekata pod zajedničkom kontrolom.

Za razliku od starije verzije MSFI 3, nova revidirana verzija MSFI 3 postavlja zahtjev da stečena imovina i preuzete obveze moraju predstavljati tzv. poslovanje kako bi se pojedina transakcija mogla smatrati poslovnim spajanjem. Ukoliko transakcija ne predstavlja poslovanje, onda se transakcija obračunava kao stjecanje imovine. Bitna činjenica i razlika koja se javlja između obračuna poslovnog spajanja i stjecanja imovine je ta što se pri poslovnom spajanju može priznati goodwill, dok se kod stjecanja imovine ne može priznati nikakav goodwill. U skladu s MSFI 3, postoje tri ključna elementa vezana za definiciju poslovanja, a to su inputi, procesi i output koji nastaje kao rezultat inputa i procesa koji se primjenjuju na inpute.

²⁶ Pervan I., (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 31.

²⁷ Pervan I., (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 31.

Također, u definicijama MSFI 3 bitno je razlikovati pojmove stjecatelj i stečenik. Stjecatelj je onaj subjekt koji stječe kontrolu nad stečenikom, dok stečenik predstavlja poslovanje nad kojim stjecatelj stječe kontrolu kroz proces poslovnog spajanja. Transakcija kojom stjecatelj stječe kontrolu nad jednim ili više poslovanja definiramo kao poslovno spajanje te je pri svakom obliku poslovnog spajanja nužno odrediti stjecatelja.

U svojim odredbama, nova revidirana verzija MSFI 3 koristi i dopušta uporabu samo jedne metode za obračun poslovnih spajanja, a to je metoda stjecanja. Primjena metode udruživanja interesa koja je postojala u starom MRS-u 22 je zabranjena za primjenu.

Korištenje metode stjecanja za obračun poslovnih spajanja može se prikazati u četiri osnovna koraka koji se provode: ²⁸

- identificiranje stjecatelja i definiranje datuma stjecanja
- priznavanje i vrednovanje stečene imovine, preuzetih obveza i NKI-ja
- mjerenje naknade koja je sastavni dio poslovnog spajanja
- priznavanje i vrednovanje goodwilla ili dobitka ostvarenog kupnjom po nižoj cijeni od tržišne.

Pojam kontrole označava i odnosi se na pravo upravljanja poslovnim i financijskim politikama poduzeća. Utvrđivanje stjecanja kontrole se nalazi u domeni i utvrđuje se na osnovi MRS-a 27-konsolidirani i odvojeni financijski izvještaji. Uzimajući u obzir MRS 27, kontrola postoji kada jedan subjekt na dva načina, izravno ili neizravno, posjeduje više od polovine glasačke moći ili u posebnim slučajevima kada subjekt ima manje od polovine glasačke moći, ali kada postoji: ²⁹

- moć nad više od polovinom glasačkih prava preko dogovora s drugim ulagačima
- moć upravljanja poslovanjem drugog subjekta na temelju statuta ili sporazuma
- moć imenovanja i smjenjivanja većine članova uprave drugog subjekta
- moć pridobivanja većine glasova na sjednicama uprave drugog subjekta.

²⁸ Pervan I., (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 32.

²⁹ Pervan I., (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 33.

Ako primjena MRS 27 nije uspjela rezultirati donošenjem zaključka o stjecatelju, primjenjuju se kriteriji iz domene MSFI 3:³⁰

- kada se spajanje realizira prvenstveno isplatom u novcu, subjekt koji daje novac vjerojatno je stjecatelj
- kada se spajanje realizira prvenstveno razmjenom vlasničkih udjela, subjekt koji emitira vlasničke udjele vjerojatno je stjecatelj
- kada je relativna veličina jednog subjekta značajno veća od fer vrijednosti drugog subjekta, veći je subjekt vjerojatno stjecatelj.

Idući pojam koji je jako bitan u primjeni MSFI 3 je datum stjecanja, a to je datum na koji je stjecatelj stekao kontrolu nad stečenikom te ga određuje stjecatelj. Nadalje, tim datumom se smatra datum na koji stjecatelj prenosi naknadu za stjecanje, te stječe imovinu i preuzima obveze stečenika. Također, prilikom određivanja datuma stjecanja postoji otvorena mogućnost da stjecatelj stekne kontrolu prije ili nakon tog datuma te je jako bitno i važno uzeti u obzir sve okolnosti prilikom utvrđivanja. Utvrdivu stečenu imovinu, preuzete obveze i NKI stjecatelj je dužan na datum stjecanja priznati odvojeno od goodwilla uz pretpostavku da imovina i obveze zadovoljavaju definicije iz Okvira MSFI. Klasifikacija stečene imovine i preuzetih obveza od strane stjecatelja se vrši u skladu s uvjetima, gospodarskom stanju i računovodstvenim politikama koje vrijede na dan spajanja.

Također, kod priznavanja imovine i obveza postoje i javljaju se dva posebna slučaja:³¹

- troškovi postakvizicijskog restrukturiranja stečenika koji se očekuju, ali na datum spajanja ne postoji obveza, ne ulaze u priznavanje obveza pri obračunu poslovnog spajanja
- priznavanje imovine koja prije nije bila priznata u izvještajima stečenika.

U obzir i razmatranje prilikom razmatranja i pitanja priznavanja imovine koja prije nije bila priznata u izvještajima stečenika, uzima se interno generirana nematerijalna imovina. Ukoliko nematerijalna imovina ispunjava jedan od dva navedena kriterija onda je utvrdiva, a kriteriji su kriterij odvojivosti i kriterij ugovorno-pravne osnove. Kriterij odvojivosti označava stečeno

³⁰ Pervan I., (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 33.

³¹ Međunarodni standardi financijskog izvještavanja 3, Narodne novine 08/10

nematerijalno sredstvo koje se može odvojiti i prodati, iznajmiti, razmijeniti samostalno ili s povezanim ugovorima, imovinom i obvezama. Ukoliko je nematerijalno sredstvo stečeno poslovnim spajanjem odvojivo ili proizašlo iz ugovornih ili drugih zakonskih prava, tada postoje dovoljne informacije za određivanje njegove fer vrijednosti. Metode koje se koriste prilikom određivanja i mjerenja fer vrijednosti su:³²

- tržišne cijene
- svote sličnih transakcija
- metode neizravne procjene.

Kada se neki oblici nematerijalne imovine ne mogu priznati jer ne ispunjavaju kriterije, javlja se izravan učinak na povećanje iznosa goodwilla. Do povećanja goodwilla dolazi u situaciji kada se pojedini oblik nematerijalne imovine ne može izmjeriti kroz fer vrijednost. U obrnutoj situaciji, svaki put kada se prizna pojedini oblik nematerijalne imovine dolazi do smanjenja iznosa goodwilla.

Također, bitno je istaknuti da nova, revidirana verzija MSFI 3 donosi alternativu u određivanju i mjerenju NKI-ja koja nije postojala u prethodnoj verziji MSFI 3. Nekontrolirajući interes-NKI se prilikom svakog pojedinačnog poslovnog spajanja može utvrditi i mjeriti na sljedeća dva načina koja su dopuštena:

- prema fer vrijednosti
- u visini udjela u utvrdivoj neto-imovini stečenika razmjerno NKI-ju.

Oba pristupa se mogu rabiti za mjerenje NKI-ja, što znači da se ne mora rabiti isti pristup za sva poslovna spajanja. U konsolidiranim izvještajima NKI se iskazuje u konsolidiranom izvještaju o financijskom položaju unutar glavnice, međutim odvojeno od glavnice koja pripada vlasnicima matice.

U novoj verziji MSFI 3 pojavljuje se novi pristup u mjerenju goodwilla, te se goodwill računa kao razlika između: ukupne svote (prenesene naknade za stjecanje, možebitnoga nekontrolirajućeg interesa, fer vrijednosti na datum stjecanja vlasničkog udjela koji je stjecatelj

³² MRS 38. t.39.-41.

prethodno imao u stečeniku) i neto svote na datum stjecanja utvrdive stečene imovine i utvrdivih preuzetih obveza mjerenih prema MSFI 3.³³

Nakon početnog priznavanja, goodwill je potrebno prikazivati prema trošku koji je umanjen za akumulirane gubitke od umanjenja vrijednosti. U skladu s odredbama MRS-a 36 goodwill se mora testirati na umanjenje.

U praksi se kao rezultat poslovnih spajanja umjesto goodwilla može pojaviti i nastati tzv. negativni goodwill, koji se prema revidiranom MSFI 3 zove povoljna kupnja. Povoljna kupnja će se pojaviti kada je neto svota na datum stjecanja utvrdive stečene imovine i utvrdivih preuzetih obveza veća od ukupne svote (prenesena naknada za stjecanje, možebitni NKI, fer vrijednost na datum stjecanja vlasničkog udjela koji je stjecatelj prethodno držao u stečeniku). U ovakvoj situaciji kada se pojavljuje primjer povoljne kupnje, cijela svota se mora iskazati kao dobitak u računu dobitka i gubitka.

Proces stjecanja dionica pojedine ciljane kompanije može se realizirati u više faza, pa se javlja mogućnost da stjecatelj kupi udjele koji mu ne daju kontrolu pa se takvo ulaganje prvo mora klasificirati u skladu s MSFI kao: ³⁴

- financijski instrument koji se obračunava prema MRS-u 39 (za udjele od 0-19%)
- pridruženo društvo (za udjele od 20% do 49%) koji se obračunava prema MRS-u 28
- zajednički kontrolirani subjekt (npr. 50%:50%) koji se obračunava prema MRS-u 31.

Kada pri navedenim ulaganjima naknadno dođe do povećanja udjela i stjecanja kontrole, potrebno je poslovno spajanje obračunati prema MSFI 3 samo u trenutku kad se stječe kontrola. Transakcije koje su se dogodile prije ili poslije, a nisu utjecale na promjenu kontrole, ne ulaze u domenu MSFI 3. Također, MSFI 3 postavlja zahtjev da se udjeli koji su prethodno držani na dan stjecanja kontrole moraju ponovno mjeriti prema fer vrijednosti. Svi eventualni nastali dobitci ili gubitci koji nastane nakon mjerenja po fer vrijednosti priznaju se u račun dobitka ili gubitka.

³³ Pervan I.,(2010); Računovodstvo poslovnih spajanja prema revidiranom MSFI 3, Financije i porezi, broj 9, str.23.

³⁴ Pervan I., (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 38.

3.2. Međunarodni računovodstveni standard 36 (MRS 36)

S računovodstvenog gledišta, goodwill možemo promatrati kao specifičan oblik nematerijalne imovine koja je element dugotrajne nematerijalne imovine u bilanci. U kompaniji goodwill nastaje i postoji zbog djelovanja pojedinih ekonomskih čimbenika koji djeluju na različite načine. Neki od čimbenika čije djelovanje uzrokuje postojanje goodwilla su: ³⁵ superioran menadžment, učinkovito oglašavanje, dobri radni odnosi, izvrsna kreditna pozicija, strateška lokacija, izvrsni programi obučavanja radnika.

Pojedina istraživanja o utjecajima na postojanje goodwilla pokazala su da goodwill uzrokuju sljedeći čimbenici: ³⁶ povećanje kratkoročnih novčanih tijekova, stabilnost, ljudski čimbenici i ekskluzivnost.

U počecima primjene IASB-ovih standarda prilikom naknadnog obračuna goodwill se amortizirao kroz predviđeni tijek trajanja. Prema odredbama prijašnjeg MRS-a 22 amortizacija goodwilla se radila kroz 5 godina, dok se u slučaju postojanja opravdanih razloga taj rok mogao produživati na 20 godina. Značajne promjene u području naknadnog obračuna goodwilla događaju se uvođenjem u primjenu MSFI 3 u 2004. godini čime obveznici MSFI više ne smiju amortizirati goodwill već moraju provoditi test na umanjenje prema odredbama MRS-a 36.

Prema MRS-u 36 test na umanjenje vrijednosti za naknadni obračun goodwilla treba provoditi na dan izrađivanja financijskih izvještaja uz pretpostavku da postoji indikacija da bi vrijednost sredstva ili jedinice koje stvara novac mogla bit umanjena. Također, postoji iznimka za pojedine oblike imovine gdje se bez obzira postoji li sumnja na umanjenje, kompanija mora napraviti test na umanjenje jednom godišnje. Gubitak od umanjenja se prema MRS-u 36 javlja u situaciji kada je knjigovodstvena svota nekog sredstva (jedinice koje stvara novac) veća od nadoknadive svote istog sredstva. Nadalje, bitno je definirati i objasniti pojmove kao što su knjigovodstvena svota i nadoknadiva svota kako bi se lakše razumio postupak provođenja testa na umanjenje. Knjigovodstvena svota označava svotu po kojoj je sredstvo prikazano u bilanci nakon umanjenja akumulirane amortizacije te akumuliranog gubitka nastalog od umanjenja u prijašnjim razdobljima. Nadoknadiva svota se definira kao viša svota u usporedbi između dvije sljedeće svote: fer vrijednosti umanjene za trošak otuđenja i vrijednosti u uporabi.

³⁵ Catlet, G. i Olson, N., (1968), Accounting for Goodwill, New York, str. 11.

³⁶ Colley, J. i Volkan, A., (1988), Accounting for Goodwill, str. 36-37.

Svota koju je moguće dobiti prodajom u transakciji između poznatih i spremnih kupaca, dok vrijednost u uporabi predstavlja sadašnju vrijednost budućih novčanih tijekova koji se očekuju od uporabe sredstava ili jedinice koja stvara novac.³⁷ U MRS- 36 je definirano da je nadoknadiva svota veća svota između dviju prethodno navedenih svota. Kada kompanija ne može pouzdano utvrditi fer vrijednost jer nema dostatne osnove za procjenu, tada može koristiti vrijednost u uporabi. Podatci koji mogu poslužiti kao najbolji pokazatelji za određivanje fer vrijednosti mogu se naći u pojedinom ugovoru o prodaji ili u slučaju ne postojanja ugovora fer vrijednost se može odrediti kao tržišna vrijednost umanjena za troškove otuđenja. Pretpostavka za ovakav način određivanja fer vrijednosti je postojanje aktivnog tržišta.

Ako se umjesto fer vrijednosti koristi vrijednost u uporabi, prilikom izračuna potrebno je uzeti u obzir i voditi brigu o:³⁸

- očekivanim novčanim tijekovima
- mogućim varijacijama novčanih tijekova
- vremenskoj vrijednosti novca
- nesigurnostima vezanim za sredstvo koje se testira na umanjenja.

Kada kompanija želi izvršiti testiranje goodwilla na umanjenje potrebno je u prvom koraku identificirati jedinice koje stvaraju novac (JSN). U daljnjem postupku se vrši alokacija goodwilla, ostale imovine te obveza na jedinice koje stvaraju novac. MRS 36 definira jedinicu koja stvara novac kao najmanju skupinu imovine koja stvara novac neprekidnom uporabom te koja je prilično neovisna o postojanju novčanih tijekova kod drugih oblika ili skupina imovine. Sljedeći korak koji slijedi nakon što se odrede jedinice koje stvaraju novac je alociranje goodwilla na svaku jedinicu koja stvara novac ili na više takvih jedinica. Jedinice na koje se alocira goodwill, prema veličini:³⁹

- predstavljaju najnižu organizacijsku razinu za koju menadžeri prate goodwill za njihove interne potrebe
- ne smiju biti veće od segmenta određenog prema MSFI 8- Poslovni segmenti.

Prvi korak testa na umanjenje provodi se na način da se knjigovodstvena svota svake jedinice koja stvara novac uspoređuje s nadoknadivom svotom te jedinice. Ako je prilikom usporedbe

³⁷ MRS 36, t.6.

³⁸ Pervan, I. (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 103.

³⁹ MRS 36. t.80.

vidljivo da je nadoknadiva svota viša od knjigovodstvene svote jedinice koja stvara novac, onda ne postoji gubitak od umanjenja za goodwill koji je alociran na tu jedinicu koja stvara novac. U suprotnoj situaciji, kada je knjigovodstvena svota viša od nadoknadive svote jedinice, postoji gubitak od umanjenja te ga kompanija mora priznati u računu dobitka ili gubitka. Nakon toga, utvrđeni gubitak od umanjenja se mora alocirati na idući način u cilju smanjenja knjigovodstvene svote imovine jedinice koja stvara novac:⁴⁰

- najprije treba smanjiti knjigovodstvenu svotu goodwilla alociranog na jedinicu koja stvara novac
- potom treba smanjiti knjigovodstvene svote ostale imovine jedinice koja stvara novac prema razmjernom udjelu pojedine imovine u ukupnoj imovini jedinice.

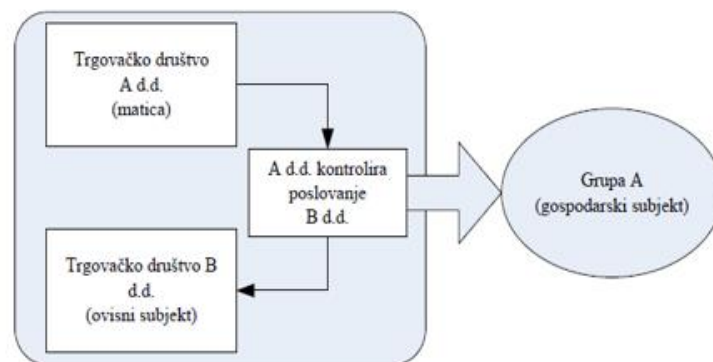
Prilikom ovih postupaka treba paziti o zahtjevu MRS-36 po kojem se knjigovodstvena vrijednost imovine ne može spustiti ispod fer vrijednosti umanjene za trošak prodaje, vrijednosti u uporabi ili nule. Ako smo vrijednost goodwilla jednom umanjili, MRS 36 u svojim zahtjevima daje zabranu za naknadno ispravljanje gubitka od umanjenja vrijednosti goodwilla. Ova zabrana proizlazi iz mogućnosti priznavanja interno razvijenog goodwilla, što je zabranjeno prema MRS-u 38. Uzimajući sve u obzir, može se doći do zaključka da ako test na umanjenje u jednoj godini utvrdi gubitak od umanjenja, gubitak će smanjiti vrijednost goodwilla u toj godini. Ukoliko u sljedećoj godini se pokaže da je nadoknadiva svota jedinice koja stvara novac veća od knjigovodstvene svote jedinice koja stvara novac tada se vrijednost goodwilla ne smije povećavati već ostaje na razini i svoti od prethodne godine.

Testiranje goodwilla na umanjenje može se izvršiti u bilo koje vrijeme tijekom godine, uz uvjet da se to vrijeme testiranja koristi svake godine. Kada nastane gubitak od umanjenja jedinice koja stvara novac alociran na goodwill potrebno ga je prikazati kao rashod razdoblja u dobitku ili gubitku, uz iznimku kada je imovina iskazana po revaloriziranoj svoti. Ukoliko se gubitak alocira na nerevaloriziranu imovinu, tada ga je potrebno iskazati u dobitku ili gubitku. Međutim, ako se alokacija vrši na imovini koja je prethodno revalorizirana, tada se gubitak iskazuje u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

⁴⁰ Pervan, I.,(2004), Primjena testa na umanjenje vrijednosti goodwilla prema izmijenjenom MRS-u 36, Računovodstvo, revizija i financije, br.11., str. 43.

4. KONSOLIDACIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA GRUPE

Konsolidirani financijski izvještaji se mogu definirati kao financijski izvještaji ekonomskog subjekta (grupe) koji se sastoji od više odvojenih pravnih subjekata. U pravilu, veliki broj kompanija predstavlja grupe koje su nastale kao rezultat poslovnih spajanja ili kroz proces osnivanja društava kćeri. Po svojoj definiciji, grupa nije nikakav pravni subjekt, nema organe društva kao što su nadzorni odbor i uprava, nema dionice već se ona formira i predstavlja subjekt koji služi u svrhu financijskog izvještavanja, izradu konsolidiranih financijskih izvještaja. U strukturi svake grupe postoji jedno vladajuće društvo koji ima svojstva pravnog subjekta te ono ima pod svojom kontrolom jedno ili više ovisnih društava.

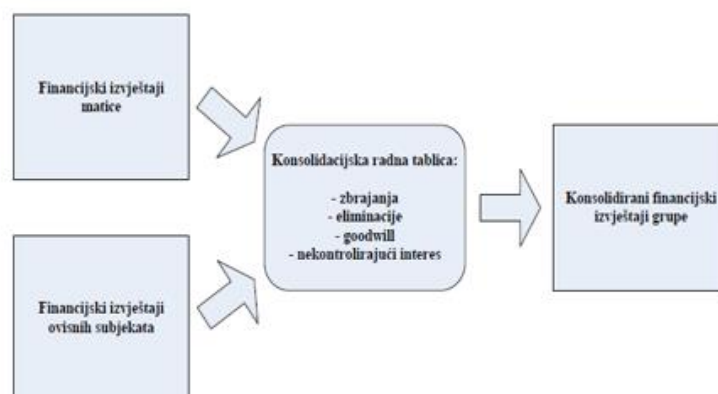

Slika 1: Osnovna struktura grupe

Izvor: Pervan, I. (2012.) *Računovodstvo poslovnih spajanja*. Zagreb: RRIF Plus d.o.o., str. 138.

Matica kao vladajuće društvo je pravni subjekt koji vodi svoje vlastite poslovne knjige, izlazi na burzu, ima organe društva te vrši isplate dividendi. U kategoriji dugotrajne financijske imovine matrica iskazuje udjele u ovisnim društvima. Vladajuće društvo sastavlja konsolidirane financijske izvještaje zbrajanjem svojih izvještaja s istovjetnim elementima ovisnih društava prilikom čega se radi eliminiranje internih transfera. Također, vrši se eliminacija ulaganja u ovisna društva uz pravilno iskazivanje goodwilla i NKI-ja.

Sami postupci konsolidacije financijskih izvještaja izvode se na radnim tablicama potrebnim za postupak konsolidacije. U odvojenim financijskim izvještajima ovisnih društava i matice nalaze se sve transakcije koje se odvijaju i realiziraju unutar i izvan grupe, odnosno prikazani su učinci poslovanja na vanjskom i unutarnjem tržištu. Nadalje, konsolidirani financijski izvještaji služe za prikazivanje transakcija i učinaka poslovanja samo s kompanijama koje se nalaze izvan same grupe, tj. poslovanje na vanjskom tržištu. Uzimajući sve navedeno u obzir, bitno je izvesti zaključak da bilo koji transfer koji se odvija unutar grupa mora biti eliminiran.

Slika 2: Konsolidacija financijskih izvještaja grupa

Izvor: Pervan, I. (2012.) *Računovodstvo poslovnih spajanja*. Zagreb: RRIF Plus d.o.o., str. 141.

Što se tiče RH, zakonska obveza ⁴¹ izrade konsolidiranih financijskih izvještaja je nastupila i uvedena je 1993. godine Zakonom o računovodstvu i konkretnom primjenom standarda IASB-a. Međutim, u praksi je sami postupak izrade konsolidiranih financijskih izvještaja dugo vremena bio pod utjecajem brojnih ograničenja koji su kočili primjenu zakonsku obveze. Promjena u ovom području nastupila je uvođenjem obveze javne objave putem RGFI-a od poslovne godine 2008. čime je napravljen značajan korak i pomak u izradi i objavi konsolidiranih financijskih izvještaja.

Konstantnim razvojem računovodstva i načina izrade konsolidiranih financijskih izvještaja nastalo je i razvilo se nekoliko teorija konsolidacije, pri čemu je bitno istaknuti:⁴²

- vlasničku teoriju
- teoriju vladajućeg društva
- teoriju ekonomskog subjekta.

Osnova vlasničke teorije konsolidacije se nalazi i temelji na vlasničkom udjelu te stavlja poseban naglasak na većinski vlasnički udio vladajućeg društva u ovisnom društvu, dok se NKI u ovisnom društvu zanemaruje. Prema ovoj teoriji, koristi se koncept proporcionalne konsolidacije.

⁴¹ Zakon o računovodstvu, Narodne novine 92/93, čl.24.-25.

⁴² Orsag, S., Gulin, D.,(1996), Poslovne kombinacije, Zagreb, Računovodstvo i financije, str.339.

Prema teoriji vladajućeg društva, vladajuće društvo ili matrica može kontrolirati cjelokupnu imovinu i izvore imovine a ne samo onaj dio koji mu vlasnički pripada. U konsolidiranim izvještajima se cjelokupna imovina, obveze, prihodi i rashodi matice i ovisnog društva iskazuju zajedno.

Korištenje teorije ekonomskog subjekta polazi od pretpostavke promatranja matice i ovisnog društva kao jednog subjekta u svrhu potrebe za financijsko izvještavanje. Ukoliko se koristi ova teorija konsolidacije, imovina i obveze ovisnog društva se iskazuju po njihovim ukupnim fer vrijednostima, ne uzimajući u obzir vlasnički dio matice.

Detaljnijim analizama i praćenjem računovodstva kroz povijesni razvoj može se uočiti da se ne koristi samo jedna teorija, već se kombiniraju pretpostavke i koncepti iz više teorija konsolidacije. Pri kreiranju standarda od strane IASB-a u zadnjem vremenu uglavnom su se koristili elementi i koncepti teorije ekonomskog subjekta i teorije vladajućeg društva.

Nadalje, konsolidacija financijskih izvještaja se može odrađivati u dva moguća termina, na dan i nakon dana poslovnog spajanja. Sami postupak konsolidacije na dan spajanja je jednostavniji od konsolidacije nakon dana poslovnog spajanja pošto se konsolidira samo bilanca. Vladajuće društvo u bilanci u okviru razreda 0 prikazuje ulaganje u ovisno društvo a eliminacija ulaganja se vrši na sljedeći način :⁴³

- potražnim knjiženjem u konsolidacijskoj tablici eliminira se ulaganje u ovisno društvo u aktivni vladajućeg društva
- dugovnim knjiženjem u pasivi eliminira se vlasnički udio u glavnici ovisnog društva.

Kada se poslovnim spajanjem oblikuje grupa, koja se inače sastoji od vladajućeg društva i ovisnih društava, a u skladu s zakonskim odredbama i standardima postupak konsolidacije se treba izvršiti na datum izrade svake sljedeće bilance sve dok postoji odnos vladajuće i ovisnog. Različite unutargrupne transakcije i salda koja proizlaze iz njih, koje se u postupku konsolidacije trebaju eliminirati, čine proces konsolidacije nakon poslovnog spajanja mnogo složenijim. Kroz proces konsolidacije nakon dana poslovnog spajanja će se pojaviti stavke iz bilanca te iz računa dobitka i gubitka koje je potrebno eliminirati: ⁴⁴

- ulaganje u ovisno društvo

⁴³ Beams, F.A., Anthony, J.H., Clement, R.P., Lowensohn, S.H.,(2003), Advanced accounting, New Jersey, str. 64-65.

⁴⁴ Žic, I.(2000.), Konsolidirana financijska izvješća i postupak konsolidacije, RRiF, br.4. str.30.

- unutargrupne dividende
- unutargrupna potraživanja i obveze
- unutargrupni prihodi i rashodi
- unutargrupni nerealizirani dobitci i gubitci od prodaje zaliha
- unutargrupni nerealizirani dobitci i gubitci od prodaje dugotrajne imovine.

Eliminiranje ulaganja u ovisno društvo nakon dana poslovnog spajanja ovisi o tome koju je metodu izabralo vladajuće društvo za evidentiranje ulaganja u svojim knjigama. Ukoliko se koristi metoda troška račun ulaganja se ne mijenja te ga je potrebno eliminirati samo s udjelom u glavnici ovisnog društva, uz prikazivanje goodwilla i NKI-ja. Korištenje metode troška kod vladajućeg društva podrazumijeva evidentiranje objavljenih dividendi od ovisnog društva uz knjiženje prihoda u dobitku. Kako ne bi došlo do dupliranja konsolidiranog dobitka u konsolidiranim izvještajima treba napraviti eliminaciju pripadajuće dividende. Postupak eliminacije unutargrupne dividende se radi na način da se:⁴⁵

- potražnim knjiženjem eliminira isplata dividende iz zadržanog dobitka u bilanci ovisnog društva
- dugovnim knjiženjem eliminira prihod od dividende u računu dobitka i gubitka vladajuće društva.

Kao rezultat raznih poslovnih transakcija, prodaje, davanje usluga, kredita nastaju unutargrupna potraživanja i obveza. Ako uzmemo u razmatranje ekonomski položaj subjekata u strukturi grupe koji vrše internu razmjenu mogu se navesti sljedeća tri tipa prodaje:⁴⁶

- prodaja prema dolje, nizvodna prodaja (vladajuće društvo prodaje ovisnim društvima)
- prodaja prema gore, uzvodna prodaja (ovisna društva prodaju vladajućem društvu)
- horizontalna prodaja (jedno ovisno društvo prodaje drugom ovisnom društvu).

Ako se nastala unutargrupna obveza podmiri, tada je potrebno eliminirati samo unutargrupni prihod i rashod od prodaje. Međutim, ukoliko unutargrupna obveza nije podmirena, tada je potrebno izvršiti eliminaciju unutargrupnih prihoda i rashoda te unutargrupnih potraživanja i

⁴⁵ Taylor, P.,(1996), Consolidated financial reporting, London, str. 154.

⁴⁶ Pervan, I. (2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 166.

obveza. Eliminiranje unutargrupnih salda potraživanja i obveza u konsolidacijskoj tablici rade se na sljedeći način:

- potražnim knjiženjem u aktivi internog prodavača se eliminira potraživanje
- dugovnim knjiženjem u pasivi internog kupca se eliminira obveza.

Eliminacija salda na unutargrupnim prihodima i rashodima u konsolidiranom dobitku i gubitku se rade na način da se:

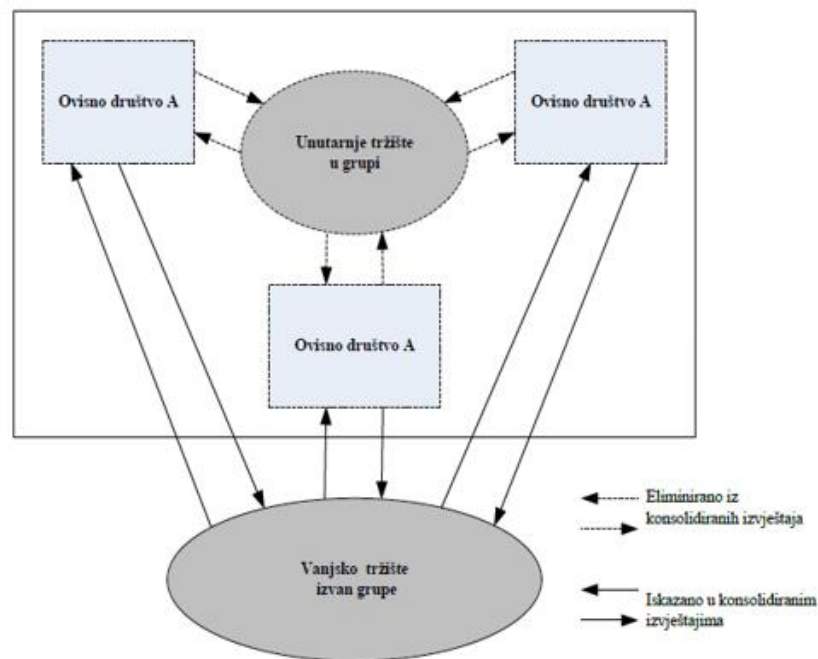
- dugovnim knjiženjem eliminira prihod internog prodavača
- potražnim knjiženjem eliminira rashod internog kupca.

Kod unutargrupne prodaje zaliha potrebni su složeniji postupci konsolidacije nego u postupcima kod prodaje dobara i usluga. Prilikom prodaje zaliha kompanija unutar grupe javljaju se dva slučaja s obzirom na to koja se transferna cijena koristi. Interna prodaja se može odvijati po nabavnoj cijeni ili cijeni troška proizvodnje te po cijeni koja može biti manja ili veća od ove cijene. U situaciji prodaje zaliha kupcu unutar grupe po transfernoj cijeni koja je jednaka nabavnoj cijeni tada se prilikom konsolidacije u dobitku i gubitku eliminira samo prihod i trošak prodanoga kod izvještaja internog prodavača što znači da će nakon konsolidacije ostati prikazan prihod ostvaren na vanjskim tržištima i trošak za prodano po nabavnoj cijeni internog prodavatelja. Nadalje, ako se prodaja odvija po transfernoj cijeni koja je različita od nabavne cijene potrebno je još dodatno eliminirati i nerealizirani dobitak ili gubitak koji možemo definirati kao financijski rezultat prodaje zaliha unutar grupe koji se nije potvrdio prodajom tih kupcima izvan grupe. Na osnovu navedenoga, možemo zaključiti da se u konsolidiranim izvješćima priznaje postotak zaliha koje je interni kupac prodao na vanjskom tržištu. Postupak eliminacije nerealiziranog dobitka ili gubitka koji je ostao u zalihama nužno je provoditi sve dok interni kupac ne realizira prodaju tih zaliha kupcima izvan grupe. U praksi je često prisutno i trgovanje s dugotrajnom imovinom unutar grupe iz čega također proizlazi dobitak ili gubitak kod internog prodavača. Kada se rade eliminacijska knjiženja po pitanju transfera unutargrupne dugotrajne imovine moguća su sljedeća dva slučaja: ⁴⁷

- imovina koja se ne amortizira
- imovina koja se amortizira.

⁴⁷ Beams, F.A., Anthony, J.H., Clement, R.P., Lowensohn, S.H., (2003), Advanced accounting, New Jersey. str.171.

Ukoliko se radi o transferu dugotrajne imovine koja se ne amortizira tada se prilikom konsolidacije poništava sav nerealizirani dobitak u računu dobitka kod internog prodavatelja te povećanje vrijednosti predmeta transfera u konsolidiranoj bilanci internog kupca. U situaciji kada se radi o prodaji dugotrajne imovine koja se amortizira, tada se također poništava nerealizirani dobitak ili gubitak koji je proizašao kao rezultat internog transfera. Ali, s aspekta konsolidacije interni dobitak je nužno priznati u omjeru koliko je dugotrajna imovina bila korištena prilikom stvaranja prihoda koji je realiziran na vanjskom tržištu.

Slika 3: Poslovanje unutar i izvan grupe

Izvor: Pervan, I. (2012.) *Računovodstvo poslovnih spajanja*. Zagreb: RRIF Plus d.o.o., str. 142.

4.1. Međunarodni računovodstveni standard 27 (MRS 27)

Standard koji je bio u uporabi do 2014. za područje konsolidacije kod obveznika primjene je Međunarodni računovodstveni standard 27 (MRS 27) – Konsolidirani i odvojeni financijski izvještaji. Novi standard mjerodavan za navedeno područje je MSFI 10 koji će biti opisan u daljnjem tijeku rada. Primjena MRS-a 27 je bila u području izrade i prikaza konsolidiranih financijskih izvještaja u situaciji kada postoji grupa subjekata pod kontrolom matice. Konsolidirani financijski izvještaji u užem smislu označavaju izvještaje grupe, koji su prikazani

kao da je riječ o jednom gospodarskom subjektu. Pritom grupa označava maticu i sva društva pod njenom kontrolom – ovisna društva. Ovisno društvo je društvo kojeg kontrolira matica. ⁴⁸

Konsolidirane financijske izvještaje je moguće razmatrati i u širem smislu od gore navedenoga, pri čemu se konsolidirani financijski izvještaji odnose na izvještaje gdje ulagač prikazuje svoje ulaganje na osnovi financijskih rezultata i neto imovine društva u koje ulaže. Također, bitno je navesti da u širem smislu konsolidirani financijski izvještaji prikazuju ulaganja u ovisna društva, zajednički kontrolirana društva i pridružena društva. Svaki od navedenih primjera se obračunava primjenom neke od tehnika konsolidacije, kao što su potpuna i razmjerna konsolidacija i metoda udjela. Iz svega proizlazi da konsolidirane financijske izvještaje u širem smislu sastavljaju matice, ulagači u zajedničke subjekte i ulagači u pridružena društva.

Obveznici Zakona o računovodstvu koji ne posjeduju ovisna društva, ulaganja u zajednički kontrolirane subjekte ili pridružena društva nemaju odvojene izvještaje⁴⁹ već izrađuju individualne izvještaje. Također, bitno je razlikovati individualne od odvojenih izvještaja. Odvojeni financijski izvještaji predstavljaju izvještaje matice, ulagača u zajednički kontrolirani subjekt ili ulagača u pridruženo društvo.

Ulaganje u ovisno društvo u odvojenim izvještajima se obračunava : ⁵⁰

- po trošku
- u skladu s MRS-om 39.

Ako koristimo primjenu obračuna po trošku tada se svota ulaganja u ovisno društvo neće mijenjati uzimajući u obzir njegov financijski rezultat, dok se u toj situaciji priznaju prihodi od dividendi ovisnog društva. U trenutku kad skupština ovisnog društva donese i usvoji odluku o isplaćivanju dividende, onda će se dividende priznati u odvojenim izvještajima. ⁵¹ Kod opsega i prikazivanja konsolidiranih financijskih izvještaja postoje iznimke. U skladu s MRS-om 27 potrebno je obratiti pažnju na te iznimke, što znači da matica koja primjenjuje MSFI ne mora prikazivati konsolidirane financijske izvještaje samo ako: ⁵²

⁴⁸ Pervan, I.,(2012), računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 155.

⁴⁹ MRS 27., t.7.

⁵⁰ MRS 27., t.38.

⁵¹ MRS 27, t.38a.

⁵² MRS 27, t.10.

- je matrica u potpunom (100%) ili djelomičnom vlasništvu drugog subjekta ili njegovih drugih vlasnika, uključujući one koji inače nemaju pravo glasanja i koji su obaviješteni o tome da matrica neće prikazati konsolidirane izvještaje i tome se ne protive
- se matičnim dužničkim ili vlasničkim vrijednosnim papirima ne trguje na organiziranom tržištu
- matrica nije predala komisiji za vrijednosne papire svoje financijske izvještaje u cilju izdavanja vrijednosnih papira na organiziranom tržištu
- krajnji ili bilo koji drugi posredni vlasnik matrice sastavlja konsolidirane financijske izvještaje raspoložive za javnu uporabu u skladu s MSFI.

Svi kriteriji prethodno navedeni predstavljaju iznimke za objavu konsolidiranih financijskih izvještaja. U biti radi se o međumatici koja iznad sebe ima neko vladajuće društvo. Slučaj kada je međumatica u 100%-tnom vlasništvu drugog društva predstavlja iznimku te u tom slučaju nema potrebe za izradom konsolidiranih financijskih izvještaja. Ukoliko postoji slučaj da je međumatica u 80% vlasništvu tada nastaje obveza za informirati manjinske dioničare međumatrice za neprikazivanje konsolidiranih izvještaja. Ako se manjinski dioničari izjasne da žele izradu konsolidiranih financijskih izvještaja, tada i ostaje obveza za konsolidiranim financijskim izvještajima.

Iduća činjenica koju treba razmotriti je i kotiranje vrijednosnih papira na burzama. U biti, ako su prethodno navedeni uvjeti zadovoljeni, a međumatica kotira na burzi tada je zbog potreba ulagača potrebno izraditi i prezentirati konsolidirane izvještaje. Također, postoji slučaj kad je riječ o međumatici kojoj niti jedna matrica iznad nje ne izrađuje konsolidirane izvještaje, prema MSFI ipak ostaje obveza konsolidacije za tu međumaticu. Uzevši u obzir gore navedene slučajeve, po pitanju izbjegavanja obveze konsolidacije može se zaključiti da je nužno u kumulativu ispuniti sve uvjete propisane t.10. MRS-a 27.

Prema obuhvatu MRS-a 27 i uputama konsolidirani financijski izvještaji moraju uključivati sva ovisna društva koja se nalaze pod kontrolom matice.⁵³ Idući kriterij koji se uzima u obzir za određivanje potrebe za potrebom konsolidacije je pitanje postojanja kontrole. Kontrola⁵⁴ označava pravo upravljanja poslovnim i financijskim politikama subjekta tako da se ostvare koristi od njegovih aktivnosti. U pravilu kontrola postoji ako ulagač ima više od 50% glasačke

⁵³ MRS 27, t.12.

⁵⁴ MRS 27, t.4.

moći, međutim može postojati i situaciji kada ulagač ima manje od 50% glasačke moći uz uvjet da postoji.⁵⁵

- moć nad više od polovinom glasačkih prava na temelju sporazuma s drugim ulagačima
- moć upravljanja financijskim i poslovnim politikama poduzeća na temelju statuta ili sporazuma
- moć imenovanja ili smjene većine članova upravnog odbora ili odgovarajućeg upravljačkog tijela
- moć dobivanja većine glasova na sastancima upravnog odbora ili odgovarajućeg upravljačkog tijela.

MRS 27 također uređuje i pitanje vezano za djelatnost matice i njenih ovisnih društava, pri čemu ne postoje iznimke od konsolidacije ako je djelatnost matice različita u odnosu na ovisna društva. Nadalje, MRS 27 daje iznimku za ne konsolidaciju samo onih ovisnih društava u kojima matrica više nema kontrolu i ovisnih društava koja su klasificirana prema MSFI 5 kao imovina namijenjena za prodaju.

Tijekom provođenja postupka konsolidacije moraju se zbrojiti iste stavke imovine, obveza, glavnice, prihoda, rashoda i financijskog rezultata matice i svih ovisnih društava. Nakon toga slijedi korak u kojem se eliminiraju ulaganja u ovisna društva s udjelom u njegovoj glavnici poštujući pritom zahtjeve koje daje MSFI 3. Najnovija inačica MRS-a 27 donosi jednu novost koja se tiče iskazivanja NKI-ja u konsolidiranoj bilanci. Prema novoj inačici, NKI je potrebno iskazati u okviru glavnice (ali odvojeno od glavnice koja pripada vlasnicima matice). NKI se u neto imovini ovisnih društava nakon dana spajanja sastoji od sljedećih dvaju dijelova:⁵⁶

- NKI na dan spajanja
- NKI u promjenama glavnice ovisnog društva nakon dana spajanja.

Još jedna od novina u MRS-u 27 je i ta da se ukupni sveobuhvatni dobitak sada alocira na vlasnike matice i vlasnike NKI-ja. Ovaj postupak nije bio dopušten u prethodnoj verziji MRS-a 27, a gubitak se mogao teretiti na NKI samo ako bi manjinski dioničari imali obvezu pokrivanja gubitaka ovisnog društva.

⁵⁵ Pervan, I.,(2012), Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus, Zagreb, str. 158.

⁵⁶ Pervan, I.,(2011), Konsolidirano izvještavanje za 2010.,Financije, pravo i porezi, br.5, str. 15.

U postupku konsolidacije treba eliminirati sve unutargrupne transakcije i salda u potpunosti.⁵⁷ Eliminacija uključuje sve unutargrupne prihode i rashode od prodaje, unutargrupna potraživanja i obveze i unutargrupne prihode od dividendi. Također, nerealizirani dobitak ili gubitak je potrebno eliminirati iz konsolidiranih izvještaja. Ako se radi o nerealiziranom dobitku iz prijašnjih poslovnih godina, tada se provodi eliminiranje jedino u konsolidiranoj bilanci.

Financijske izvještaje matice i ovisnih društava potrebno je vremenski uskladiti, tj. izvještaji moraju biti sastavljeni na isti izvještajni datum. Ukoliko nisu pripremljeni na isti datum onda ovisno društvo mora napraviti dodatne izvještaje na isti datum kao i matica. Kada je to u praktičnom dijelu rada nemoguće izvesti, mogu se koristiti izvještaji ovisnog društva s različitim datumom uz pretpostavku da su napravljena usklađenja za bitne događaje i transakcije. Važno je također istaknuti da razlika između izvještajnih datuma matice i ovisnih društava ne smije biti duža od tri mjeseca uz naravno korištenje istih računovodstvenih politika. Ako politike nisu podudarne te se razlikuju, radi se usklađenje prije postupka konsolidacije.⁵⁸

4.2. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 10 (MSFI 10)

Do kraja poslovne godine 2012. područje konsolidacije financijskih izvještaja je bilo uređeno MRS-om 27 – Konsolidirani i odvojeni financijski izvještaji. Početkom poslovne godine 2013. stara verzija MRS-a 27 je zamijenjena s tri nova standarda za područje konsolidacije. Novi nadležni standard je MSFI 10 – Konsolidirani financijski izvještaji, zatim MSFI 12 – Objavljivanja udjela u drugim subjektima te nova revidirana, verzija MRS-a 27. Najvažnija promjena koja je nastupila donošenjem MSFI-ja 10 u odnosu na MRS 27 tiče se načina utvrđivanja kontrole, dok su tehnike konsolidacije ostale iste kao i prije. Novi način i pravila određivanja kontrole nastali su kao posljedica novih, kompleksnih poslovnih struktura.

Prema MSFI 10, kontrola se utvrđuje temeljem istovremenog postojanja tri elementa, postojanja moći nad drugim subjektom, izloženosti varijabilnom prinosu i mogućnosti uporabe moći raspolaganja radi utjecaja na visinu prinosa.⁵⁹ Glavni cilj novoga MSFI-ja 10 je utvrditi način prikazivanja i sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja subjekta koji ima moć

⁵⁷ MRS 27, t.20.

⁵⁸ MRS 27, t.22.-24.

⁵⁹ Pervan, I., (2017), Novi zahtjevi za računovodstvo grupe – MSFI 10, MSFI 11, MSFI 12, MRS 27, MRS 28, str. 286.

raspolaganja, tj. kontrolu nad drugim subjektima. Subjekt je dužan ukoliko ima glavničko ulaganje utvrditi posjeduje li kontrolu nad subjektom u kojem drži ulaganje. U skladu s novim MSFI 10 sama definicija se bitnije izmijenila u odnosu na stariji MRS 27 te prema njoj subjekt ima kontrolu na nekim subjektom: ⁶⁰ ako je temeljem svog sudjelovanja u njemu izložen varijabilnom prinosu, odnosno ima prava na njih, te sposobnost utjecati na prinos svojom prevlašću u tom subjektu.

Prema odredbama MSFI 10:⁶¹

- propisuje subjektu koji ima kontrolu (matica) nad jednim ili više subjekata (ovisni subjekti) obvezu prezentiranja konsolidiranih financijskih izvještaja,
- definira načelo kontrole i kontrolu postavlja kao osnovu za konsolidaciju,
- opisuje kako primijeniti načelo kontrole da bi se utvrdilo ima li ulagatelj kontrolu nad subjektom u kojem ima udjele, a time i obvezu konsolidirati takav subjekt,
- navodi zahtjeve koji se tiču računovodstva u pripremi konsolidiranih financijskih izvještaja.

Nadalje, prema MSFI-ju 10 matica ima obvezu prezentirati konsolidirane financijske izvještaje uz iznimku obveze prezentiranja ako ispunjava sve sljedeće uvjete u kumulativu:⁶²

- matica je ovisno društvo u potpunom ili djelomičnom vlasništvu nekog drugog subjekta i svih njegovih drugih vlasnika, što uključuje one koji, inače, nemaju pravo glasa, koji su obaviješteni da matica ne prezentira konsolidirane financijske izvještaje i tome se ne protive
- matica čijim dužničkim ili glavničkim instrumentima se ne trguje na javnom tržištu (nacionalnoj ili inozemnoj burzi ili izvan burzovnom tržištu, uključujući lokalna i regionalna tržišta)
- matica koja ne podnosi ili nije u postupku podnošenja (konsolidiranih) financijskih izvještaja komisiji za vrijednosne papire ili nekoj drugoj regulatornoj agenciji radi izdavanja bilo koje klase instrumenata na javnom tržištu
- matičina krajnja ili posredna matica izrađuje konsolidirane financijske izvještaje koji su dostupni javnosti i sukladni su MSFI.

⁶⁰ Gulin, D., (2016), Konsolidirani financijski izvještaji, Računovodstvo i financije, str.38.

⁶¹ MSFI 10, t.2.

⁶² MSFI 10, t.4.

Kada se matrica nalazi u 100% ili djelomičnom vlasništvu, tada ona predstavlja međumaticu, pa u takvoj situaciji nema obvezu prezentiranja konsolidiranih financijskih izvještaja. Ovakav pristup pokazuje da one matice koje nemaju iznad sebe druge matice ne mogu izbjeći od obveze prezentiranja konsolidiranih izvještaja.⁶³ Međutim, u situaciji kada manjinski dioničari zahtijevaju prezentiranje konsolidiranih izvještaja prema odredbama MSFI-ja 10 ostaje obveza prezentiranja financijskih izvještaja. U razmatranje je potrebno uzeti i mogućnost kotiranja vrijednosnih papira te ako su ispunjeni gore navedeni uvjeti, a kompanija ima listane vrijednosne papire, tada je međumatica zbog potreba ulagača dužna prezentirati konsolidirane financijske izvještaje. I posljednji uvjet koji je potrebno ispuniti kako bi se izbjegla obveza prezentiranja konsolidiranih izvještaja je javna objava konsolidiranih izvještaja od strane nadređene matice. Kao zaključak svega navedenog vidljivo je da je za izbjegavanje prezentiranja konsolidiranih izvještaja potrebno ispuniti u kumulativu sve uvjete iz točke 4. MSFI-ja 10.

Prema odredbama MSFI-ja 10, ulagač kontrolira neki subjekt onda, i samo onda ako ima ispunjena sljedeća tri kriterija:⁶⁴

- moć raspolaganja tim subjektom
- izloženost ili prava u odnosu na varijabilni prinos na svoje sudjelovanje u tom subjektu
- sposobnost primjene svojih ovlasti u subjektu na način da utječe na visinu svog prinosa.

U situaciji kada ulagatelj posjeduje i ima prava koja mu trenutno omogućuju vođenje relevantnih poslova, poslovi koji uvelike utječu na prinos subjekta, tada se smatra da ulagatelj ima moć raspolaganja subjektom. Nekad je moć raspolaganja moguće relativno lako utvrditi kroz npr. glasačka prava na temelju dionica koje ulagač drži. Međutim, u brojnim slučajevima procjena i utvrđivanje posjedovanja moći raspolaganja subjektom može biti mnogo složenije i kompleksnije zbog utjecaja većeg broja čimbenika. Varijabilni prinos je nešto čemu je ulagač izložen na temelju sudjelovanja u subjektu u koji je izvršio ulaganje te ima pravo na prinos ukoliko je njegov prinos varijabilan ovisno o uspješnosti samog poslovanja subjekta u koji se ulaže. Neki od najvažnijih primjera varijabilnih prinosa su dividende, naknade za upravljanje imovinom te prinosi nedostupni drugim imateljima udjela. Kako bi se moglo reći da ulagatelj kontrolira neki subjekt potrebno je da uz ova dva prethodno navedena kriterija ima i sposobnost

⁶³ MSFI 10, t.4.a

⁶⁴ MSFI 10, t.7.

primijeniti svoju moć raspolaganja tako da utječe na prinos na osnovu svog sudjelovanja u subjektu.

U situaciji kada matrica ne posjeduje 100% ovisnog društva, javlja se potreba za iskazivanjem nekontrolirajućeg interesa-NKI. U skladu s MSFI 10 NKI se iskazuje u glavnici, ali odvojeno od glavnice koja pripada vlasnicima matrice. U neto imovini ovisnih društava nakon dana poslovnog spajanja se sastoji od dva dijela: ⁶⁵

- NKI na dan spajanja
- NKI u promjenama glavnice ovisnog društva nakon dana spajanja

Također, bitno je naglasiti da se dobit ili gubitak uz ostale sastavnice ostale sveobuhvatne dobiti alokira na vlasnike matrice i vlasnike NKI-ja.

Kao i MRS 27 i MSFI 10 u svojim odredbama ima zahtjev za uporabom jednakih računovodstvenih politika za sve članove grupe. Ukoliko postoji razlika između politika ovisnih društava i matrice potrebno je napraviti usklađenja prije postupka konsolidacije.⁶⁶ Nadalje, financijski izvještaji moraju biti pripremljeni na isti datum, međutim ukoliko to nije slučaj tada se izrađuju dodatni izvještaji na isti datum kao i kod matrice.

4.3. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 12 (MSFI 12)

Područje i problematika izvještavanja o dodatnim informacijama o udjelima u ovisnim subjektima, subjektima pod zajedničkom kontrolom, pridruženim subjektima i nekonsolidiranim subjektima je regulirano standardom MSFI 12 – Objavljivanje udjela u drugim subjektima. Osnovna namjena MSFI-ja 12 je omogućiti korisnicima financijskih izvještaja procijeniti: ⁶⁷

- prirodu njegovih udjela i rizike povezane sa njegovim udjelima u drugim subjektima
- učinke tih udjela na njegov financijski položaj, financijski rezultat i novčane tokove.

⁶⁵ Pervan, I., (2017), Novi zahtjevi za računovodstvo grupe – MSFI 10, MSFI 11, MSFI 12, MRS 27, MRS 28, str. 290.

⁶⁶ MSFI 10, t.87.

⁶⁷ Pervan, I., (2017), Novi zahtjevi za računovodstvo grupe – MSFI 10, MSFI 11, MSFI 12, MRS 27, MRS 28, str. 299.

Također, subjekt je dužan objaviti informacije o značajnim prosudbama i pretpostavkama koje je koristio da bi utvrdio: ⁶⁸

- da ima kontrolu nad drugim subjektom
- da ima zajedničku kontrolu
- da ima značajan utjecaj nad drugim subjektom
- vrstu zajedničkog posla.

Ovdje valja naglasiti da MSFI 12 zahtijeva odvojenu objavu informacija za različite vrste ulaganja. Kod udjela u ovisnim subjektima potrebno je objaviti informacije koje omogućavaju korisnicima financijskih izvještaja da:

(a) razumiju:

- sastav grupe,
- nekontrolirajuće udjele u poslovima i novčanim tokovima grupe i

(b) ocjene:

- prirodu i obujam značajnih ograničenja subjektove sposobnosti da pristupi ili koristi imovinu grupe i podmiri obveze grupe,
- prirodu i promjene u riziku povezanom sa njegovim udjelima u konsolidiranim strukturiranim subjektima,
- posljedice promjena u svom vlasničkom udjelu u ovisnom subjektu koje ne dovode do gubitka kontrole,
- posljedice gubitka kontrole u ovisnom subjektu tijekom izvještajnog perioda. ⁶⁹

Također, prema MSFI 12 subjekt bi trebao napraviti objavu uvjeta svih ugovora koji mogu postavljati zahtjev pred maticu ili ovisno društvo za pružanjem financijske pomoći konsolidiranom strukturiranom subjektu. Kada je subjekt dužan primijeniti izuzeće od postupaka konsolidacije, odnosno kada ulaganja u ovisna društva obračunava po fer vrijednosti, potrebno je to i objaviti. Za svaki nekonsolidirani ovisni subjekt, investicijski subjekt treba objaviti : ⁷⁰

- naziv ovisnog subjekta
- glavno mjesto poslovanja ovisnog subjekta
- udio investicijskog subjekta u vlasništvu.

⁶⁸ MSFI 12, t.7.

⁶⁹ MSFI 12, t.4B.

⁷⁰ MSFI 12. t.19B.

Jedna od kategorija koja se nalazi u domeni MSFI-ja 12 su tzv. strukturirani subjekti. Strukturirani subjekt je subjekt koji je ustrojen na način da glasačka ili slična prava nisu prevladavajući faktor u odlučivanju o tome tko u njemu ima kontrolu, kao što je slučaj kad se neka glasačka prava isključivo odnose na administrativne poslove.⁷¹ Subjekt ima obvezu objaviti koje će korisnicima financijskih izvještaja omogućiti da bolje shvate i opseg i sadržaj udjela koje on ima u nekonsolidiranim strukturiranim subjektima te omogućuju rizik povezan sa njegovim udjelima te potencijalnim promjenama rizika.

Ako je u tijeku perioda izvještavanja subjekt pružio financijsku podršku ili neki drugi oblik podrške nekonsolidiranom subjektu bez ugovorne obveze te u tom subjektu drži ili je držao određeni udio, javlja se obveza objave vrste i iznosa podrške te razloga za pružanje podrške. Također, kada postoje trenutne namjere od strane subjekta za pružanjem financijske ili bilo koje druge podrške nekonsolidiranim strukturiranim subjektima, postoji obveza objave tih namjera.

⁷¹ Pervan, I., (2017), Novi zahtjevi za računovodstvo grupe – MSFI 10, MSFI 11, MSFI 12, MRS 27, MRS 28, Konsolidacija ovisnih subjekata prema MSFI 10, str. 301.

5. RAČUNOVODSTVENI OBRAČUN POSLOVNIH SPAJANJA I KONSOLIDACIJA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA NA PRIJMERU GRUPE

U empirijskom dijelu rada će biti prikazan računovodstveni obračun poslovnog spajanja te konsolidacija financijskih izvještaja na primjeru Mesne industrije Braća Pivac d.o.o. kao matice i njenih ovisnih društava koji zajedno čine grupu.

Detaljnije će biti prikazan računovodstveni obračun poslovnog spajanja prilikom preuzimanja, odnosno primjer povezivanja uz kupnju manje od 100% udjela uz iskazivanje NKI-ja prema udjelu u fer vrijednosti neto imovine.

Društvo matica Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. u svom portfelju ima više ovisnih društava nad kojima ostvaruje kontrolu iz čega proizlazi obveza sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja. U nastavku će biti obrađeni i prikazani načini izrade konsolidiranih financijskih izvještaja nakon dana spajanja uz konkretne primjere eliminacija unutar grupnih transakcija.

5.1. Opis grupe

Grupu Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. i povezana društva čini Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. kao matica s ostalim povezanim ovisnim društvima.

Društvo posjeduje udjele u sljedećim društvima koji čine osnovu za konsolidaciju:

Red.br	Naziv	%vlasništva
1.	PPK d.d. Karlovac	97,86%
2.	Dalmesso d.o.o. Klis	100%
3.	MI Vajda d.d. Čakovec	83,08%
4.	Sol Tourism d.o.o. Vrgorac	100%
5.	Hotel Petka d.o.o. Dubrovnik	99,17%

Tablica 2: Udjeli u povezanim društvima

Izvor: Izrada autora

Iz tablice je vidljivo da su u konsolidirane financijske izvještaje uključeni PPK d.d. Karlovac, Dalmesso d.o.o. Klis, MI Vajda d.d. Čakovec, Sol Tourism d.o.o. Vrgorac i Hotel Petka d.o.o. Dubrovnik.

Nastanak grupe se može odvijati na dva osnovna načina; osnivanjem kompanija kćeri ili poslovnim povezivanjima-spajanjima. Prilikom povezivanja moguć je nastanak grupe na izravan ili neizravan način. Grupa Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. i povezana društva nastala je izravnim načinom tako što je jedna kompanija, u ovom slučaju matica, izravno kupovala udjele ili dionice u drugim kompanijama koje su time postale članice grupe. Kao rezultat toga formirala se grupa s dvije razine gdje matica izravno kontrolira sva ovisna društva.

Djelatnosti društva Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. (matica) i ovisnih društava, odnosno grupe kao cjeline su:

- uzgoj stoke, peradi i ostalih životinja
- proizvodnja, prerada mesa i mesnih proizvoda
- prerada i konzerviranje ribe i ribljih proizvoda
- prerada i konzerviranje voća i povrća
- trgovina na veliko i malo
- ugostiteljstvo
- turizam
- posredovanje i zastupanje u prometu robe i usluga s inozemstvom
- turistički promet s inozemstvom
- međunarodno prometno-agencijski poslovi
- međunarodni prijevoz putnika i robe u cestovnom prometu
- prodaja robe u slobodnim carinskim prodavaonicama
- prodaja robe s konsignacijskih skladišta.

5.2. Primjer računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja

U ovom dijelu rada će detaljnije biti prikazan i opisan primjer računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja, odnosno primjer povezivanja uz kupnju manje od 100% dionica i iskazivanje NKI-ja prema udjelu u fer vrijednosti neto imovine. Navedeni primjer će biti obrađen na primjeru gdje Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. izravno kupuje dionice stječući izravnu kontrolu nad MI Vajda d.d. Čakovec čime ta kompanija postaje ovisno društvo unutar grupe.

U skladu sa strategijom rasta i širenjem poslovanja Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. odlučila je svom portfelju dodati tvrtku MI Vajda d.d. Čakovec koja posluje u istom segmentu, prehrambenoj industriji te kontinuirano ostvaruje pozitivne rezultate. Sjedište tvrtke se nalazi u Čakovcu uz predstavništva u Zagrebu, Šibeniku i Rijeci. Tvrtka je označena kao perspektivna zbog svog širokog asortimana kvalitetnih proizvoda koji su prepoznatljivi na tržištu cijele RH čime se otvorila dodatna mogućnost rasta prodaje i razvoja kompanije u slučaju povezivanja. Također, bitno je za naglasiti da je u MI Vajda radničko dioničarstvo prevladavalo kao dominantan vlasnički model.

Nakon što je proveden postupak analize poslovanja i procjena o daljnjim koracima širenja u segmentu prehrambene industrije, uprava MIB Pivac d.o.o. je donijela odluku i utvrdila da dionica kompanije MI Vajda ima fer vrijednost 900 kn. U daljnjem postupku je dioničarima, uglavnom se radi o zaposlenicima kompanije, ponuđena cijena od 880 kn za svaku dionicu. Kroz postupak prijateljskog preuzimanja, MI Pivac je kupila, odnosno stekla 49.800 dionica s pravom glasa od ukupno 60.000 redovitih dionica za što je s žiro računa isplaćeno 43.824.000 kn te je time stekla većinu glasačke moći (83%). U skladu s MRS 27 i MSFI 3 ovakva se situacija može okarakterizirati kao kontrola koja rezultira poslovnim spajanjem.

Također, kako bi uspješno provela proces preuzimanja kompanije, uprava MIB Pivac angažirala je procjenitelje i financijske konzultante koji su svojim znanjima i iskustvom doprinijeli uspješnoj realizaciji ovog procesa. Troškovi usluga financijskih konzultanata i savjetnika u ovom procesu iznosili su 130.000 kn za što je isplaćena naknada s žiro računa. Troškove stjecanja koji su nastali nije dopušteno prikazivati kao dio nabavne cijene, već se oni raspoređuju na rashode razdoblja kompanije MIB Pivac d.o.o.

Pozicija bilance	MIB Pivac d.o.o.	MI Vajda d.d.
	Iznos(kn)	Iznos(kn)
Koncesije, licence, softver	3.000.000	1.000.000
Zemljište	22.000.000	18.000.000
Građevinski objekti	85.000.000	25.000.000
Postrojenja i oprema	16.000.000	9.000.000
Zalihe	96.000.000	8.400.000
Potraživanja od kupaca	35.000.000	30.000.000
Novac	70.000.000	600.000
Ukupna aktiva	327.000.000	92.000.000
Upisani kapital	140.000.000	25.000.000
Rezerve	32.000.000	5.000.000
Zadržana dobit	80.000.000	15.000.000
Dugoročne obveze	15.000.000	7.000.000
Kratkoročne obveze	60.000.000	40.000.000
Ukupna pasiva	327.000.000	92.000.000

Tablica 3: Bilance kompanija MIB Pivac i MI Vajda prije preuzimanja

Izvor: Izrada autora

U poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. potrebno je evidentirati kupnju, odnosno preuzimanje 83% dionica MI Vajda d.d. što se provodi sljedećim knjiženjima za kupnju dionica.

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Ulaganje u MI Vajda d.d.	0600	43.824.000	
2.	Žiro-račun	1000		43.824.000

Tablica 4: Evidentiranje kupnje 83% dionica MI Vajda u poslovnim knjigama MIB Pivac

Izvor: Izrada autora

Posao angažiranih procjenitelja i financijskih savjetnika je bio napraviti i ponovno mjerenje i vrednovanje imovine i obveza kompanije MI Vajda d.d. u skladu s odredbama MSFI-a 3. Nakon provedenog vrednovanja i snimanja stanja kompanije utvrđena su određena odstupanja u

iznosima i vrijednostima određenih pozicija imovine i obveza te su u skladu s tim izvršene korekcije s knjigovodstvenih iznosa na fer vrijednosti utvrđene u procesu procjene kompanije MI Vajda d.d.

Procjenom i utvrđivanjem vrijednosti na tržištu vrijednost zemljišta kompanije MI Vajda procijenjena je na 17.000.000 kn što predstavlja smanjenje vrijednosti u iznosu od 1.000.000 kn. Vrijednost građevinskih objekata kompanije MI Vajda na tržištu iznosi 27.500.000 kn čime je utvrđeno povećanje u odnosu na iskazanu knjigovodstvenu vrijednost za 2.500.000kn. Tržišna vrijednost postrojenja i opreme procijenjena je na 9.000.000 kn što odgovara iznosu iskazanom u bilanci kompanije MI Vajda d.d. Što se tiče zaliha, provedeno je ponovno vrednovanje te je utvrđena njihova nova vrijednost u iznosu od 8.200.000 kn što iznosi 200.000 kn manje od iskazanih 8.400.000 kn. U bilanci kompanije MI Vajda potraživanja su bila iskazana u iznosu od 30.000.000 kn, međutim procjenom i ponovnim vrednovanjem uočeno je da je iskazana vrijednost precijenjena te je zbog nemogućnosti naplate određenih potraživanja njihova vrijednost ispravljena na 29.500.000 kn, odnosno 500.000 kn manje. Vrednovanjem obveza kompanije MI Vajda potvrđena je vrijednost dugoročnih obveza u iznosu od 7.000.000 kn, dok se kratkoročne obveze bile precijenjene te je njihova vrijednost iskazana u iznosu od 39.700.000 kn što predstavlja smanjenje od 300.000 kn u odnosu na knjigovodstvenu vrijednost

Pozicija bilance	Knjigovodstveni iznos(kn)	Fer vrijednost(kn)	Razlika(kn)
Koncesije, licence, softver	1.000.000	1.000.000	0
Zemljište	18.000.000	17.000.000	-1.000.000
Građevinski objekti	25.000.000	27.500.000	2.500.000
Postrojenja i oprema	9.000.000	9.000.000	0
Zalihe	8.400.000	8.200.000	-200.000
Potraživanja od kupaca	30.000.000	29.500.000	-500.000
Novac	600.000	600.000	0
Ukupna aktiva	92.000.000	92.800.000	800.000
Dugoročne obveze	7.000.000	7.000.000	0
Kratkoročne obveze	40.000.000	39.700.000	-300.000
Ukupne obveze	47.000.000	46.700.000	-300.000
Knjigovodstvena vrijednost neto imovine	45.000.000		
Fer vrijednost neto imovine		46.100.000	

Tablica 5: Knjigovodstvena i fer vrijednost neto imovine MI Vajda d.d. nakon procjene

Izvor: Izrada autora

Sljedeći korak u obračunu poslovnog spajanja je odrediti i pravilno iskazati goodwill i NKI-ne kontrolirajući interes. MIB Pivac je donijela odluku prema kojoj će NKI iskazati prema udjelu u fer vrijednosti neto imovine MI Vajda, iz čega proizlazi zaključak prema kojem se ukupna fer vrijednost neto imovine MI Vajda raspodjeljuje između MIB Pivac i NKI-ja u odgovarajućem omjeru od 83%:17%.

Red.br	Stavke	Iznos(kn)
1.	Fer vrijednost preuzete imovine	92.800.000
2.	Fer vrijednost preuzetih obveza	46.700.000
3.	Fer vrijednost preuzete neto-imovine(1-2)	46.100.000
4.	Plaćena naknada bivšim vlasnicima	43.824.000
5.	Fer vrijednost prethodno držanog ulaganja	0
6.	Fer vrijednost NKI (17% od fer vrijednosti neto-imovine)	7.837.000
7.	Ukupna fer vrijednost(4+5+6)	51.661.000
8.	Goodwill(7-3)	5.561.000

Tablica 6: Prikaz izračuna goodwilla i NKI-ja

Izvor: Izrada autora

Idući korak nakon što smo rasporedili fer vrijednost neto-imovine stečene kompanije MI Vajda na novog vlasnika i NKI-ja je utvrđivanje vrijednosti goodwilla. Iz prethodne tablice je vidljiv izračun gdje je zbroj iznosa plaćenog bivšim vlasnicima (43.824.000) i iznosa NKI-ja (7.837.000) veći od iznosa fer vrijednosti preuzete neto imovine (46.100.000) što rezultira potrebom za evidentiranje goodwilla (5.561.000).

Nadalje, bitno je istaknuti i usmjeriti pozornost na priznavanje goodwilla, odnosno u ovom slučaju priznaje se samo onaj dio goodwilla kojeg je MIB Pivac stekla preuzimanjem 83% dionica MI Vajda. Iznos goodwilla koji se odnosi na NKI se ne priznaje pošto vrednovanje NKI-ja nije provedeno prema fer vrijednosti. Također, goodwill je potrebno prikazati kao oblik dugotrajne nematerijalne imovine u konsolidiranoj bilanci grupe.

Prilikom izrade konsolidirane bilance grupe koja se događa na dan spajanja, ulaganje u kompaniju MI Vajda s odgovarajućim udjelom (83%) je potrebno eliminirati te se ulaganje zamjenjuje s njenom imovinom i obvezama prema fer vrijednosti, goodwillom i NKI-jem. Kao

NKI - nekontrolirajući interes u konsolidiranoj bilanci grupe prikazuje se udio manjinskih dioničara u fer vrijednosti neto-imovine kompanije MI Vajda na način da se napravi zbroj 17% udjela u glavnici MI Vajda i 17% vrijednosti nastale prilikom usklađenja knjigovodstvenih vrijednosti na fer vrijednosti.

Pozicija bilance	MIB Pivac	MI Vajda	Eliminacija		NKI (17%)	Kons. grupa
	Knjig. Iznos	Knjig. iznos	Duguje	Potražuje		
Goodwill	0	0	5.561.000		0	5.561.000
Koncesije, licence	3.000.000	1.000.000			0	4.000.000
Zemljište	22.000.000	18.000.000	-830.000		-170.000	39.000.000
Građevinski objekti	85.000.000	25.000.000	2.075.000		425.000	112.500.000
Postrojenja i oprema	16.000.000	9.000.000			0	25.000.000
Ulaganje u MI Vajda	43.824.000	0		43.824.000	0	0
Zalihe	96.000.000	8.400.000	-166.000		-34.000	104.200.000
Potraživanja od kup.	35.000.000	30.000.000	-415.000		-85.000	64.500.000
Novac	26.046.000	600.000			0	26.646.000
Ukupna aktiva	326.870.000	92.000.000			136.000	381.407.000
Upisani kapital	140.000.000	25.000.000	20.750.000		4.250.000	140.000.000
Rezerve	32.000.000	5.000.000	4.150.000		850.000	32.000.000
Zadržana dobit	79.870.000	15.000.000	12.450.000		2.550.000	79.870.000
NKI (17%)	0	0			7.837.000	7.837.000
Dugoročne obveze	15.000.000	7.000.000				22.000.000
Kratkoročne obveze	60.000.000	40.000.000		-249.000	51.000	99.700.000
Ukupna pasiva	326.870.000	92.000.000	43.575.000	43.575.000		381.407.000

Tablica 7: Prikaz konsolidacije bilance grupe na dan spajanja

Izvor: Izrada autora

5.3. Konsolidacija financijskih izvještaja na primjeru grupe

Konsolidirani financijski izvještaji su financijski izvještaji ekonomskog subjekta, grupe koja se sastoji od više odvojenih trgovačkih društava. Grupa po svojoj definiciji ne predstavlja nikakav pravni subjekt niti ima organe upravljanja već predstavlja subjekt formiran zbog financijskog izvještavanja. Grupu kao takav subjekt čini vladajuće društvo (matica) i ovisna društva.

Također, Pivac grupa nije nikakav pravni subjekt već subjekt nastao zbog potrebe za izradom konsolidiranih financijskih izvještaja. Uvidom u strukturu grupe i godišnje izvještaje vidljivo je da je u Pivac grupi matica, odnosno vladajuće društvo, Mesna industrija Braća Pivac d.o.o.

Mesna industrija Braća Pivac d.o.o.-matica, vladajuće društvo je pravni subjekt koji u odvojenim financijskim izvještajima u okviru dugotrajne financijske imovine prikazuje udjele ili dionice svojih ovisnih društava. Matica sastavlja konsolidirane financijske izvještaje na način da zbraja stavke iz svojih odvojenih izvještaja s istim stavkama svojih ovisnih društava uz provođenje postupaka eliminacije internih transfera. Takav način sastavljanja konsolidiranih izvještaja rezultira prikazom učinaka poslovanja samo s kompanijama koje se nalaze izvan grupe čime se dobiju vjerodostojniji financijski pokazatelji.

U daljnjem tijeku rada će biti obrađeni i prikazani primjeri izrade konsolidiranih financijskih izvještaja nakon dana spajanja, odnosno primjeri eliminacije stavki koje se kao posljedica transfera javljaju u procesu konsolidacije nakon dana poslovnog spajanja.

Kao polazna točka za provođenje procesa konsolidacije prikazani su odvojeni financijski izvještaji matice, MIB Pivac, nakon čega slijedi detaljni prikaz i opis primjera unutar grupnih transakcija te načini i postupci eliminacije tih transakcija koji se provode u svrhu sastavljanja ispravnih konsolidiranih financijskih izvještaja.

U nastavku je u tablicama prikazana bilanca te račun dobiti i gubitka matice Mesna industrija Braća Pivac d.o.o., Vrgorac.

BILANCA

Stanje na dan 31.12.2016.

Pozicija bilance	AOP oznaka	2015.godina	2016.godina
AKTIVA			
B) DUGOTRAJNA IMOVINA	2	610.438.963	658.884.621
I. NEMATERIJALNA IMOVINA	3	18.409.080	3.561.248
1. Goodwill	6	15.150.241	0
2. Ostala nematerijalna imovina	9	3.258.839	3.561.248
II. MATERIJALNA IMOVINA	10	226.725.908	124.062.006
1. Zemljište	11	35.389.106	29.060.944
2. Građevinski objekti	12	148.088.892	78.352.671
3. Postrojenja i oprema	13	2.035.507	1.188.273
4. Alati, pogonski inventar	14	17.582.063	10.049.262
5. Biološka imovina	15	338.653	265.194
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	16	1.087.514	1.202.805
7. Materijalna imovina u pripremi	17	22.204.173	3.942.857
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	20	365.303.975	531.261.367
1. Ulaganja u udjele unutar grupe	21	185.042.631	308.205.236
2. Ulaganja (sudjelujući interesi)	24	180.166.177	222.939.803
3. Ostala dugotrajna financijska imovina	30	95.167	116.328
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA	37	244.888.626	226.259.674
I. ZALIHE	38	86.985.238	96.374.278
1. Sirovine i materijal	39	10.058.188	7.413.687
2. Proizvodnja u tijeku	40	33.011.890	37.600.659
3. Gotovi proizvodi	41	7.573.856	7.313.844
4. Trgovačka roba	42	33.374.517	36.661.938
5. Predujmovi za zalihe	43	2.966.787	1.679.873
6. Dug. imovina namijenjena prodaji	44	0	5.704.277
II. POTRAŽIVANJA	46	108.239.440	69.101.327
1. Potraživanja unutar grupe	47	47.671.696	15.742.447
2. Potraživanja od kupaca	49	44.040.844	30.778.747
3. Potraživanja od zaposlenika i članova	50	4.219.244	4.948.421
4. Potraživanja od države i institucija	51	3.394.391	11.876.180
5. Ostala potraživanja	52	8.913.391	5.755.532
III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	53	33.359.697	47.090.055
1. Dani zajmovi, depoziti unutar grupe	56	32.827.997	16.453.443
2. Dani zajmovi, depoziti i slično	61	270.000	30.405.773
3. Ostala financijska imovina	62	261.700	230.839
IV. NOVAC U BANC I BLAGAJNI	63	16.304.251	13.694.014
E) UKUPNO AKTIVA	65	855.327.589	885.144.295

PASIVA			
A) KAPITAL I REZERVE	67	448.276.048	521.055.337
I. TEMELJNI KAPITAL	68	195.781.200	235.077.900
II. REZERVE IZ DOBITI	70	1.313.551	1.313.551
1. Ostale rezerve	75	1.313.551	1.313.551
III. REVALORIZACIJSKE REZERVE	76	4.771.213	4.434.758
IV. REZERVE FER VRIJEDNOSTI	77	37.471.145	60.412.824
1. Fin. im. Raspoloživa za prodaju	78	37.471.145	60.412.824
V. ZADRŽANA DOBIT ILI GUBITAK	81	124.519.298	169.214.221
1. Zadržana dobit	82	124.519.298	169.214.221
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSL.GODINE	84	84.143.641	50.602.083
1. Dobit poslovne godine	85	84.143.641	50.602.083
C) DUGOROČNE OBVEZE	95	42.472.018	6.850.405
1. Obveze za zajmove, depozite i slično	100	6.500.649	6.500.649
2. Obveze prema bankama i fin. institucijama	101	35.537.500	0
3. Odgođena porezna obveza	106	433.869	349.756
D) KRATKOROČNE OBVEZE	107	364.579.523	357.238.553
1. Obveze unutar grupe	108	8.281.228	15.096.961
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	112	228.282.455	221.485.792
3. Obveze prema bankama i fin. institucijama	113	59.377.432	83.863.463
4. Obveze za predujmove	114	202.113	10.048
5. Obveze prema dobavljačima	115	41.372.822	18.661.349
6. Obveze prema zaposlenicima	117	5.441.223	5.967.512
7. Obveze za poreze, doprinose i davanja	118	21.622.250	12.153.428
F) UKUPNO PASIVA	123	855.327.589	885.144.295

Tablica 8: Bilanca matice Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. na dan 31.12.2016.

Izvor: Izrada autora

RAČUN DOBITI I GUBITKA

Za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.

Pozicija	AOP oznaka	2015. godina	2016. godina
I. POSLOVNI PRIHODI	125	1.219.748.329	1.112.170.052
1. Prihodi od prodaje unutar grupe	126	546.787.984	427.556.066
2. Prihodi od prodaje izvan grupe	127	659.659.749	669.489.767
3. Ostali prihodi unutar grupe	129		2.947.825
4. Ostali prihodi izvan grupe	130	13.300.596	12.176.394
II. POSLOVNI RASHODI	131	1.155.866.657	1.076.914.559
1. Promjene vrijednosti zaliha	132	-6.097.913	-5.386.802
2. Materijalni troškovi	133	1.036.234.457	938.844.405
a) Troškovi sirovina i materijala	134	143.479.475	147.673.160
b) Troškovi prodane robe	135	867.876.844	758.727.657
c) Ostali vanjski troškovi	136	24.878.138	32.443.588
3. Troškovi osoblja	137	81.782.696	94.269.930
a) Neto plaće i nadnice	138	52.596.331	60.868.402
b) Troškovi poreza i doprinosa	139	17.235.949	19.655.039
c) Doprinosi na plaće	140	11.950.416	13.746.489
4. Amortizacija	141	22.335.253	22.582.491
5. Ostali troškovi	142	21.334.574	25.792.479
6. Vrijednosna usklađenja	143	277.590	812.056
a) kratkotrajne imovine	145	277.590	812.056
III. FINANIJSKI PRIHODI	154	31.598.828	22.804.626
1. Prihodi od udjela unutar grupe	155	19.327.320	19.999.838
2. Prihodi od udjela-sudjelujući interes	156	2.601.070	80.000
3. Prihodi od kamata unutar grupe	158		1.509.830
4. Ostali prihodi s osnove kamata	161	7.637.840	79.080
5. Tečajne razlike	162	2.032.598	1.118.034
6. Ostali financijski prihodi	164		17.844
IV. FINANIJSKI RASHODI	165	5.314.517	3.355.163
1. Rashodi s osnove kamata unutar grupe	166		407.539
2. Rashodi s osnove kamata i slični	168	3.543.303	2.391.413
3. Tečajne rezlike	169	1.771.214	553.942
4. Ostali financijski rashodi	172		2.269
V. UKUPNI PRIHODI	177	1.251.347.157	1.134.974.678
VI. UKUPNI RASHODI	178	1.161.181.174	1.080.269.722
VII. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE POREZA	179	90.165.983	54.704.956
1. Dobit prije oporezivanja	180	90.165.983	54.704.956
VIII. POREZ NA DOBIT	182	6.022.342	4.102.873
IX. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	183	84.143.641	50.602.083
1. Dobit razdoblja	184	84.143.641	50.602.083
IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVAATNOJ DOBITI			
I. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	202	84.143.641	50.602.083
II. OSTALA SVE. DOBIT PRIJE POREZA	203	40.281.625	23.086.337
1. Promjene rev. rezervi dug. imovine	205	420.658	420.658
2. Nak. vrednovanje fin.im. za prodaju	206	39.860.967	22.665.679
III. POREZ NA OSTALU SVE. DOBIT	212	8.056.325	4.617.267
IV. NETO OSTALA SVE. DOBIT	213	32.225.300	18.469.070
V. SVEOBUHVAATNA DOBIT RAZDOBLJA	214	116.368.941	69.071.153

Tablica 9: Račun dobiti i gubitka matice Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.

Izvor : Izrada autora

Tijekom promatrane i obrađene poslovne godine došlo je do različitih poslovnih procesa iz kojih su proizašle određene transakcije koje su dovele do nastanka unutar grupnih potraživanja i obveza. Unutar grupna potraživanja i obveze su nastale iz prodaje dobara, prodaje usluga, davanja pozajmica i drugih transakcija. U ovakvim situacijama i matica, u ovom slučaju Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. i njena ovisna društva su u svojim poslovnim knjigama knjižili potraživanja, obveze, prihode, rashode i imovinu.

U nastavku će biti opisane transakcije koje dovode do nastanka **unutar grupnih potraživanja i obveza** te način njihova evidentiranja u poslovnim knjigama matice i ovisnog društva. Prvi prikazani primjer unutar grupne transakcije je situacija u kojoj Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. (matica) pruža usluge najma skladišnih prostora svojem ovisnom društvu MI Vajda za što mu ispostavlja račun u iznosu od 500.000 kn. U prikazu knjiženja sljedećih poslovnih transakcija utjecaj PDV-a će biti zanemaren.

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Potraživanje za obavljene usluge	1220	500.000	
2.	Prihod od usluga	7560		500.000

Tablica 10: Prikaz knjiženja potraživanja u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o.(matica)

Izvor: Izrada autora

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Obveze prema matici	2000		500.000
2.	Trošak usluga	4150	500.000	

Tablica 11: Prikaz knjiženja obveze u poslovnim knjigama MI Vajda d.o.o. (ovisno društvo)

Izvor: Izrada autora

Iduća transakcija prikazuje situaciju u kojoj MIB Pivac d.o.o. (matica) daje svom ovisnom društvu PPK Karlovac d.d. kratkoročnu pozajmicu u iznosu od 3.000.000 kn kako bi ubrzalo postupak poboljšanja likvidnosti i omogućilo nastavak daljnjeg uspješnog poslovanja svog ovisnog društva.

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Dani kratkoročni zajam	1110	3.000.000	
2.	Žiro - račun	1000		3.000.000

Tablica 12. Prikaz knjiženja danog kratkoročnog zajma u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica)

Izvor: Izrada autora

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Primljeni kratkoročni zajam	2002		3.000.000
2.	Žiro - račun	1000	3.000.000	

Tablica 13: Prikaz knjiženja primljenog kratkoročnog zajma u poslovnim knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo)

Izvor: Izrada autora

Kao rezultat prethodno opisanih transakcija u računu dobiti i gubitka se pojavljuje unutar grupni prihod te rashod u iznosu od 500.000 kn. U postupku konsolidacije financijskih izvještaja eliminacija unutar grupnog prihoda i rashoda se provodi dugovno u izvještajima internog prodavatelja, u ovom slučaju radi se o matici MIB Pivac, koji je knjižio prihod, dok se u izvještajima MI Vajda (ovisno društvo) eliminacija provodi potražnim knjiženjem na rashodima. Uz eliminacije koje se provode u računu dobiti i gubitka potrebno je izvršiti i eliminacije u bilanci. Pošto je kao rezultat navedene transakcije u poslovnim knjigama matice ostalo nenaplaćeno potraživanje potrebno ga je eliminirati potražno, a u poslovnim knjigama

ovisnog društva se istodobno provodi eliminacija nepodmirene obveze dugovno. Također, po istom načelu se provodi i eliminacija unutar grupnog potraživanja i obveze za interni zajam.

Nadalje, u poslovanju i transakcijama unutar grupe javlja se situacija u kojoj je potrebno eliminirati prihode i rashode od **uzvodne unutar grupne prodaje zaliha**. Uzvodna prodaja, odnosno prodaja prema gore predstavlja situaciju u kojoj ovisno društvo prodaje vladajućem društvu (matici).

PPK Karlovac (ovisno društvo) prodalo je svoje zalihe gotovih proizvoda MIB Pivac (matica) te je ispostavilo račun za isporučenu robu u iznosu od 1.000.000 kn. Također, bitno je za napomenuti da navedeni iznos od 1.000.000 kn odgovara iznosu trošku proizvodnje čime ne nastaje unutar grupni dobitak. Nakon 30 dana, što je ujedno i dogovoreni rok plaćanja, MIB Pivac (matica) je izvršilo uplatu od 1.000.000 kn na žiro-račun PPK Karlovac (ovisno društvo) za isporučenu robu. Tijekom nastavka poslovne godine MIB Pivac (matica) je prodala 60% kupljene robe od svog ovisnog društva. Prodaja tih 60% kupljenih zaliha obavljena je s kupcem izvan grupe te je ispostavljen račun u iznosu od 1.600.000 kn za prodanu robu.

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Obveza za kupljenu robu	2200	2) 1.000.000	1) 1.000.000
2.	Roba na skladištu	6600	1) 1.000.000	3b) 600.000
3.	Žiro - račun	1000		2) 1.000.000
4.	Prihod od prodaje robe	7500		3a) 1.600.000
5.	Potraživanje za prodanu robu	1200	3a) 1.600.000	
6.	Trošak prodane robe	710	3b) 600.000	

Tablica 14: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica)

Izvor: Izrada autora

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Potraživanje od matice	1200	1a) 1.000.000	2) 1.000.000
2.	Prihod od prodaje matici	7560		1a) 1.000.000
3.	Roba u skladištu	630		1b) 1.000.000
4.	Trošak prodane robe	710	1b) 1.000.000	
5.	Žiro - račun	1200	2) 1.000.000	

Tablica 15: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo)

Izvor: Izrada autora

U prethodno prikazanoj situaciji uzvodne unutar grupne prodaje zaliha transakcija se odvija po transfernoj cijeni koja je jednaka iznosu troška proizvodnje što znači da se u knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo) ne evidentira moguća dobit ili gubitak od prodaje zaliha gotovih proizvoda. Nadalje, unutar grupni kupac, u ovom slučaju matica MIB Pivac d.o.o. koji je prodao tu istu robu kupcu izvan grupe evidentira prihod od prodaje na vanjskom tržištu (1.600.000 kn) te trošak prodane robe (600.000 kn). U ovakvom slučaju MIB Pivac d.o.o. će evidentirati u dobiti i gubitku dobitak koji je nastao prodajom robe na vanjskom tržištu, a dobitak od prodaje u ovoj situaciji iznosi 1.000.000 kn (1.600.000-600.000). Prilikom provođenja postupka konsolidacije i eliminacijskih knjiženja eliminira se unutar grupni prihod (1.000.000 kn) te unutar grupni rashod (1.000.000) koji su evidentirani prethodno u dobiti i gubitku ovisnog društva PPK Karlovac d.d. koje je interni prodavatelj u ovom slučaju.

Međutim, tijekom poslovne godine došlo je do novih **unutar grupnih transakcija gdje se prodaja zaliha odvijala po cijeni koja nije jednaka trošku**, već je došlo do korištenja transfernih cijena kod kojih je bila uračunata marža. Pojava marže rezultira nastankom nerealiziranog dobitka ukoliko sve što je bilo uključeno u unutar grupno trgovanje nije prodano na vanjskim tržištima. Iduća transakcija opisana u nastavku prikazuje pojavu nerealiziranog dobitka.

Naime, PPK Karlovac d.d.(ovisno društvo) tijekom nastavka daljnjeg poslovanja s tvrtkama unutar grupe prodaje nove zalihe gotovih proizvoda MIB Pivac d.o.o. (matica) te ispostavlja

račun u iznosu od 4.000.000 kn za isporučenu robu. Međutim, za razliku od prijašnjih transakcija sada je korištena transferna cijena koja uključuje maržu što je rezultiralo nastankom unutar grupnog dobitka. Trošak proizvodnje prodane robe iznosi 3.000.000 iz čega proizlazi nastanak unutar grupnog dobitka u iznosu od 1.000 000 kn. U skladu s unaprijed dogovorenim rokom plaćanja, MIB Pivac d.o.o. (matica) je podmirila svoju obvezu prema ovisnom društvu uplatom iznosa od 4.000.000 kn na žiro-račun. Do kraja tekuće poslovne godine, MIB Pivac d.o.o. (matica) je prodala 75% kupljene robe na vanjskim tržištima za iznos od 3.500.000 kn.

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Obveza za kupljenu robu	2200	2) 4.000.000	1) 4.000.000
2.	Roba na skladištu	6600	1) 4.000.000	3b) 3.000.000
3.	Žiro - račun	1000		2) 4.000.000
4.	Prihod od prodaje robe	7500		3a) 3.500.000
5.	Potraživanje za prodanu robu	1200	3a) 3.500.000	
6.	Trošak prodane robe	710	3b) 3.000.000	

Tablica 16: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica)

Izvor: Izrada autora

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Potraživanje od matice	1200	1a) 4.000.000	2) 4.000.000
2.	Prihod od prodaje matici	7560		1a) 4.000.000
3.	Roba u skladištu	630		1b) 3.000.000
4.	Trošak prodane robe	710	1b) 3.000.000	
5.	Žiro - račun	1000	2) 4.000.000	

Tablica 17: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo)

Izvor: Izrada autora

U situaciji koju smo prethodno opisali PPK Karlovac (ovisno društvo) treba evidentirati dobitak u iznosu od 1.000.000 kn dok MIB Pivac (matica) zbog daljnje prodaje te robe na vanjskom tržištu prikazuje dobitak u iznosu od 500.000 kn (3.500.000 kn – 3.000.000kn). Kao posljedica korištenja transfernih cijena s zaračunatom maržom dobitak je iskazan u odvojenim financijskim izvještajima društava, u ovom slučaju 1.000.000 kn kod PPK Karlovac te 500.000 kn kod MIB Pivac. Međutim, prilikom izrade konsolidiranih izvještaja potrebno je iskazati samo iznos prihoda koji je nastao prodajom na vanjskom tržištu, odnosno treba iskazati samo prihod u iznosu od 3.500.000 kn. Idući korak koji je potrebno obaviti prilikom konsolidacije je eliminacija internog prihoda u iznosu od 4.000.000 kn koji je prikazan u dobiti i gubitku internog prodavatelja (PPK Karlovac–ovisno društvo). Također, kod iskazivanja konsolidiranih rashoda potrebno je prikazati jedino 75% rashoda internog prodavatelja, odnosno uzimamo cijenu koštanja prodane robe (3.000.000 kn) iz čega dobijemo iznos konsolidiranih rashoda od 2.250.000 kn.

Ukoliko uzmemo u obzir odvojene financijske izvještaje matice i ovisnog društva, vidljivo je da je evidentirana svota rashoda u zbroju od 6.000.000 kn te se u postupku sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja radi eliminacija 3.750.000 kn koji se odnose na troškove za prodano. Nakon što smo proveli prethodno opisane postupke, tj. izvršili eliminaciju prihoda u iznosu od 4.000.000 kn i rashoda u iznosu od 3.750.000 kn ostao je iznos od 250.000 kn koji predstavlja nerealizirani dobitak. U idućem koraku prilikom izrade konsolidiranih financijskih izvještaja eliminacija nerealiziranog dobitka se provodi potražnim knjiženjem na zalihama internog kupca, tj. u ovom slučaju na zalihama MIB Pivac (matica).

Pošto se u opisanoj transakciji radi o prodaji u kojoj ovisno društvo prodaje matici, potrebno je istaknuti i manjinski udjel u nerealiziranom dobitku, te se nerealizirani dobitak raspoređuje u odgovarajućem omjeru između MIB Pivac (matica) i NKI-ja u PPK Karlovac (ovisno društvo). Pošto je u postupku konsolidacije došlo do eliminacije nerealiziranog dobitka, njegov iznos nije iskazan u konsolidiranim izvještajima nego u odvojenim izvještajima i odgovarajućim PD obrascima. Slijedom toga došlo je do nastanka odgođene porezne imovine koja u ovom slučaju

iznosi 50.000 kn (0,2*250.000) te se taj iznos iskazuje unutar dugotrajne imovine uz istovremeno smanjenje konsolidiranog poreza na dobitak.

Tijekom poslovne godine javlja se primjer gdje matica prodaje robu svom ovisnom društvu, odnosno radi se o **nizvodnoj unutar grupnoj prodaji**. Također, prilikom prodaje MIB Pivac (matica) je prodala robu svom ovisnom društvu MI Vajda po transfernoj cijeni u koju je uključena određena marža. Pošto se nije cijela količina robe koja je bila predmet trgovanja unutar grupe prodala na vanjskom tržištu nastao je nerealizirani dobitak. U navedenoj situaciji je MIB Pivac (matica) prodala robu svom ovisnom društvu što znači da se nastali nerealizirani dobitak eliminira 100% alokacijom na maticu. Slijed transakcija koji je uzrokovao nastanak nerealiziranog dobitka išao je na način gdje je MIB Pivac prodala robu sa skladišta svom ovisnom društvu MI Vajda te za isporučenu robu ispostavila račun u iznosu od 900.000 kn. Ukoliko znamo da je trošak proizvodnje robe koja je predmet trgovanja 600.000 kn iz svega proizlazi vrijednost unutar grupnog dobitka u iznosu od 300.000 kn. Poštujući rokove plaćanja koji su utvrđeni na 15 dana, MI Vajda je dospijećem računa izvršila uplatu na žiro-račun matice u iznosu od 900.000 kn te je time zatvorila svoju nastalu obvezu. Do isteka tekuće poslovne godine MI Vajda je realizirala prodaju 60% kupljene robe na vanjskom tržištu za što je ispostavila račun kupcu izvan grupe u iznosu od 700.000 kn te je protekom roka plaćanja kupac podmirio svoju obvezu uplatom na žiro-račun MI Vajda.

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Potraživanje od ovisnog društva	1200	1a) 900.000	2) 900.000
2.	Prihod od prodaje robe	7560		1a) 900.000
3.	Roba u skladištu	630		1b) 600.000
4.	Trošak prodane robe	710	1b) 600.000	
5.	Žiro - račun	1000	2) 900.000	

Tablica 18: Prikaz knjiženja nizvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica)

Izvor: Izrada autora

Red.br.	Knjiženja	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Obveza prema matici	2200	2) 900.000	1) 900.000
2.	Roba u skladištu	6600	1) 900.000	3b) 540.000
3.	Žiro-račun	1000	3c) 700.000	2) 900.000
4.	Prihod od prodaje robe	7500		3a) 700.000
5.	Potraživanja od kupca	1200	3a) 700.000	3c) 700.000
6.	Trošak prodane robe	710	3b) 540.000	

Tablica 19: Prikaz knjiženja nizvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MI Vajda d.d. (ovisno društvo)

Izvor: Izrada autora

U prethodno opisanoj unutar grupnoj transakciji MIB Pivac (matica) treba evidentirati nastali dobitak unutar grupe koji iznosi 300.000 kn. Također, MI Vajda (ovisno društvo) zbog prodaje te iste robe na vanjskom tržištu iskazuje dobitak u iznosu od 160.000 kn nastao kao razlika između 700.000 kn i 540.000 kn. Pošto je u opisanoj transakciji unutar grupe prodana roba po cijeni u koju je uračunata marža nastali dobitak je iskazan u odvojenim financijskim izvještajima i MIB Pivac i MI Vajda.

Prilikom postupka konsolidacije i sastavljanja konsolidiranih izvještaja potrebno je izvršiti eliminacije kako bi u tim izvještajima bio iskazan samo prihod koji je ostvaren na vanjskim tržištima koji iznosi 700.000 kn, odnosno iznos za koji je MI Vajda ispostavila račun kupcima izvan grupe što znači da se eliminira cijeli prihod nastao unutar grupe koji iznosi 900.000 kn. Ostvareni interni prihod je bio evidentiran u računu dobiti i gubitka MIB Pivac (matica) koja je u ovom slučaju imala poziciju prodavatelja unutar grupe. S druge strane, u konsolidiranim rashodima za prodanu robu trebamo iskazati samo iznos od 60% rashoda koji je evidentiran u knjigama MIB Pivac (matica). Kako bi dobili točan iznos konsolidiranog rashoda za prodano potrebno je uzeti u obzir početnu vrijednost robe koja je bila predmet trgovanja unutar grupe. U ovom slučaju vrijednost robe iznosi 600.000 kn iz čega dolazimo do zaključka kako je

vrijednost konsolidiranog rashoda za prodano 360.000 kn ($0,60 \cdot 600.000$). Također, vidljivo je da ukupan iznos knjiženih rashoda u izvještajima MIB Pivac i MI Vajda iznosi 1.140.000 što znači da je u postupku konsolidacije potrebno eliminirati iznos od 780.000 kn ($1.140.000 - 360.000$). Nakon provedenih postupaka eliminacije ostaje nam iznos od 120.000 kn koja predstavlja razliku između prihoda (900.000kn) i rashoda (780.000) te ga raspoređujemo u nerealizirani dobitak. Daljnji postupak konsolidacije ide u smjeru eliminacije nerealiziranog dobitka što se provodi potražnim knjiženjem na poziciji zaliha internog kupca, u ovom slučaju se radi ovisnom društvu MI Vajda. Pošto se u ovom slučaju radi o nizvodnoj unutar grupnoj prodaji, cjelokupni iznos nerealiziranog dobitka je potrebno alocirati na MIB Pivac (matica), što znači da postoji nikakav utjecaj na određivanje iznosa NKI-ja u MI Vajda.

Nakon što smo u prethodnim primjerima opisali dio unutar grupnih transakcija koje su se odvijale tijekom promatrane i obrađene poslovne godine te su objašnjeni i prikazani postupci eliminacije, možemo pristupiti izradi konsolidiranih financijskih izvještaja Pivac grupe. U nastavku, odnosno sljedećem dijelu empirijskog rada će biti prikazani konsolidirana bilanca te konsolidirani račun dobiti i gubitka Pivac grupe nakon provođenja svih eliminacijskih knjiženja.

U sljedećoj tablici je prikazana konsolidirana bilanca Pivac grupe na dan 31.12.2016.

KONSOLIDIRANA BILANCA

Stanje na dan 31.12 2016.

Pozicija bilance	AOP oznaka	2015.godina	2016.godina
AKTIVA			
B) DUGOTRAJNA IMOVINA	2	637.972.899	739.977.167
I. NEMATERIJALNA IMOVINA	3	61.958.156	46.539.038
1. Koncesije, patenti, licencije, softver	5	9.708.472	10.320.351
2. Goodwill	6	52.249.684	36.218.687
II. MATERIJALNA IMOVINA	10	338.833.545	447.189.461
1. Zemljište	11	48.169.828	66.785.678
2. Građevinski objekti	12	217.746.199	296.005.703
3. Postrojenja i oprema	13	11.391.713	16.442.851
4. Alati, pogonski inventar	14	25.975.755	38.366.652
5. Biološka imovina	15	338.653	300.524
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	16	4.360.955	4.000.904
7. Materijalna imovina u pripremi	17	29.488.353	21.614.967
8. Ulaganja u nekretnine	19	1.362.089	3.672.182
III. DUGOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA	20	237.181.198	246.248.668
1. Ulaganja u udjele unutar grupe	21	43.999.747	7.939.902
2. Ulaganja u vr.papire- povezana društva	25	180.994.178	223.700.000
3. Dani zajmovi, depoziti i slično	28		8.540.000
4. Ostala ulaganja-metoda udjela	29	11.728.969	5.621.195
5. Ostala dug. financijska imovina	30	458.304	378.439
IV. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA	36		69.132
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA	37	399.381.629	429.606.010
I. ZALIHE	38	148.959.087	163.650.307
1. Sirovine i materijal	39	25.897.357	25.142.411
2. Proizvodnja u tijeku	40	47.972.276	58.149.972
3. Gotovi proizvodi	41	30.740.456	29.137.575
4. Trgovačka roba	42	41.382.211	49.173.276
II. POTRAŽIVANJA	46	201.048.542	202.157.413
1. Potraživanja od kupaca unutar grupe	47	4.025.596	
2. Potraživanja od kupaca	49	177.069.875	147.324.835
3. Potraživanja od zaposlenika i članova	50	4.236.297	4.958.590
4. Potraživanja od države i institucija	51	6.775.000	35.140.285
5. Ostala potraživanja	52	8.941.774	14.733.703
III. KRATKOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA	53	26.369.846	39.617.937
1. Dani zajmovi, depoziti unutar grupe	56	16.113.146	4.542.251
2. Dani zajmovi, depoziti i slično	61	9.995.000	34.844.847
3. Ostala financijska imovina	62	261.700	230.839
IV. NOVAC U BANC I BLAGAJNI	63	23.004.154	24.180.353
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA	64	565.809	1.122.658
E) UKUPNO AKTIVA	65	1.037.920.337	1.170.705.835

PASIVA			
A) KAPITAL I REZERVE	67	557.874.024	667.649.754
I. TEMELJNI KAPITAL	68	195.781.200	235.077.900
II. REZERVE IZ DOBITI	70	1.313.551	1.313.551
1. Ostale rezerve	75	1.313.551	1.313.551
III. REVALORIZACIJSKE REZERVE	76	4.771.210	4.434.758
IV. REZERVE FER VRIJEDNOSTI	77	37.747.148	60.412.824
1. Fin. im. raspoloživa za prodaju	78	37.747.148	60.412.824
V. ZADRŽANA DOBIT ILI GUBITAK	81	229.223.364	300.538.503
1. Zadržana dobit	82	229.223.364	300.538.503
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSL.GODINE	84	85.186.659	49.628.806
1. Dobit poslovne godine	85	85.186.659	49.628.806
VII. MANJINSKI(NEKONTROLIRAJUĆI) INTERES	87	3.850.892	16.243.412
B) REZERVIRANJA	88		4.741.932
1. Rezerviranja za sudske sporove	91		4.741.932
C) DUGOROČNE OBVEZE	95	54.138.685	10.973.434
1. Obveze za zajmove, depozite i slično	100	6.500.649	6.500.649
2. Obveze prema bankama i fin. institucijama	101	47.204.167	
3. Odgođena porezna obveza	106	433.869	4.472.785
D) KRATKOROČNE OBVEZE	107	425.495.218	473.941.328
1. Obveze za zajmove, depozite i slično	112	228.282.455	221.485.792
2. Obveze prema bankama i fin. institucijama	113	92.379.356	157.462.902
3. Obveze za predujmove	114	283.784	183.703
4. Obveze prema dobavljačima	115	67.790.504	57.158.130
5. Obveze prema zaposlenicima	117	9.051.327	10.985.494
6. Obveze za poreze, doprinose i davanja	118	27.324.635	26.093.942
7. Ostale kratkoročne obveze	121	383.157	571.365
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA	122	412.410	13.399.387
F) UKUPNO PASIVA	123	1.037.920.337	1.170.705.835

Tablica 20: Konsolidirana bilanca Pivac grupe na dan 31.12.2016.

Izvor: Izrada autora

U konsolidiranu bilancu Pivac grupe uključeni su financijski izvještaji matice MIB Pivac d.o.o. i financijski izvještaji ovisnih društava PPK Karlovac d.d., MI Vajda Čakovec d.d., Dalmesso d.o.o. Klis, Sol Tourism d.o.o. Vrgorac i Hotel Petka d.o.o. Dubrovnik. MIB Pivac d.o.o. (matica) svoje ulaganje u Karliko d.o.o. (pridruženo društvo, 50%) u odvojenim financijskim izvještajima je prikazalo po metodi troška dok je u konsolidiranim financijskim izvještajima iskazano po metodi udjela.

Kao što je vidljivo iz konsolidirane bilance za 2016. godinu vrijednost zemljišta i građevinskih objekata je povećana za 40.705.000 kn u odnosu na 2015. godinu kao posljedica kupnje, izgradnje i adaptacije skladišta i poslovnih prostora.

Goodwill koji je iskazan u konsolidiranoj bilanci u iznosu od 36.219.000 nastao je kao razlika između troškova stjecanja i neto imovine stečenog društva, odnosno radi se o goodwillu nastalom prilikom kupnje poduzeća Hotel Petka d.o.o. Dubrovnik.

Nadalje, međusobna unutar grupna potraživanja i obveze su eliminirani u skladu s pravilima za eliminaciju navedenih transakcija uzimajući pri tome u obzir jesu li navedena potraživanja zatvorena, tj. plaćena dok su ostala potraživanja i obveze u odvojenim financijskim izvještajima zbrojeni kako bi se dobili iznosi koji će biti iskazani u konsolidiranoj bilanci.

Pozicija u bilanci koja se odnosi na plaćene troškove budućeg razdoblja i obračunate prihode odnosi se na rabate od dobavljača za 2016. godinu čija će se naplata izvršiti u 2017. godini dok se pozicija prihoda budućeg razdoblja odnosi na sredstva potpore iz EU fondova koja će biti doznačena a koriste se za daljnje opremanje i gradnju novih objekata.

Iznos pozicija kapitala i rezervi u konsolidiranoj bilanci iznosi 667.650.000 kn te se taj iznos raspoređuje na dio koji je pripisan imateljima kapitala matice i on iznosi 651.407.000 kn dok se preostali dio od 16.243.000 iskazuje kao manjinski interes.

Nakon što smo prikazali konsolidiranu bilancu Pivac grupe u sljedećoj tablici će biti prikazan konsolidirani račun dobiti i gubitka te izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti Pivac grupe za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.

KONSOLIDIRANI RAČUN DOBITI I GUBITKA

Za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.

Pozicija	AOP oznaka	2015. godina	2016. godina
I. POSLOVNI PRIHODI	125	1.330.935.191	1.339.505.247
1. Prihodi od prodaje unutar grupe	126		
2. Prihodi od prodaje izvan grupe	127	1.307.064.420	1.307.346.584
3. Ostali prihodi unutar grupe	129		
4. Ostali prihodi izvan grupe	130	23.870.771	32.158.663
II. POSLOVNI RASHODI	131	1.246.939.108	1.287.482.370
1. Promjene vrijednosti zaliha	132	-13.328.122	-2.842.113
2. Materijalni troškovi	133	1.029.544.982	1.003.508.322
a) Troškovi sirovina i materijala	134	418.656.958	569.534.115
b) Troškovi prodane robe	135	564.830.966	378.151.179
c) Ostali vanjski troškovi	136	46.057.058	55.823.028
3. Troškovi osoblja	137	136.180.475	175.690.988
a) Neto plaće i nadnice	138	87.463.615	114.159.232
b) Troškovi poreza i doprinosa	139	28.996.293	36.706.064
c) Doprinosi na plaće	140	19.720.567	24.825.692
4. Amortizacija	141	58.240.407	64.756.707
5. Ostali troškovi	142	35.091.959	44.951.186
6. Vrijednosna usklađenja	143	1.209.407	1.417.280
a) kratkotrajne imovine	145	1.209.407	1.417.280
III. FINANIJSKI PRIHODI	154	33.403.033	22.795.330
1. Prihodi od udjela unutar grupe	155	20.370.338	19.999.838
2. Prihodi od udjela-sudjelujući interes	156	2.601.070	112.002
3. Prihodi od kamata unutar grupe	158		
4. Ostali prihodi s osnove kamata	161	7.863.288	1.147.875
5. Tečajne razlike	162	2.568.337	1.535.615
6. Ostali financijski prihodi	164		
IV. FINANIJSKI RASHODI	165	8.305.387	7.021.848
1. Rashodi s osnove kamata unutar grupe	166		973.277
2. Rashodi s osnove kamata i slični	168	5.611.188	4.459.462
3. Tečajne rezlike	169	2.694.199	1.589.109
4. Ostali financijski rashodi	172		
V. UKUPNI PRIHODI	177	1.364.338.224	1.362.300.577
VI. UKUPNI RASHODI	178	1.255.244.495	1.294.504.218
VII. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE POREZA	179	109.093.729	67.796.359
1. Dobit prije oporezivanja	180	109.093.729	67.796.359
VIII. POREZ NA DOBIT	182	6.517.828	5.578.714
IX. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	183	102.575.901	62.217.645
1. Dobit razdoblja	184	102.575.901	62.217.645
DODATAK RDG-u (poduzetnik koji sastavlja godišnji konsolidirani financijski izvještaj)			
X. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	199	102.575.901	62.217.645
1. Pripisana imateljima kapitala matice	200	102.238.868	61.053.151
2. Pripisana manjinskom interesu	201	337.033	1.164.494

IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVAATNOJ DOBITI			
I. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	202	102.575.901	62.217.645
II. OSTALA SVE. DOBIT PRIJE POREZA	203	40.221.891	23.424.338
1. Promjene rev. rezervi dug. imovine	205	420.568	775.231
2. Nak. vrednovanje fin.im. za prodaju	206	39.801.323	22.649.107
III. POREZ NA OSTALU SVE. DOBIT	212	8.044.378	4.684.868
IV. NETO OSTALA SVE. DOBIT	213	32.177.513	18.739.470
V. SVEOBUHVAATNA DOBIT RAZDOBLJA	214	134.753.414	80.957.115
DODATAK Izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti			
VI. SVEOBUHVAATNA DOBIT RAZDOBLJA	215	134.753.414	80.957.115
1. Pripisana imateljima kapitala matice	216	134.417.688	79.792.905
2. Pripisana manjinskom interesu	217	335.726	1.164.210

Tablica 21: Konsolidirani račun dobiti i gubitka te izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti Pivac grupe za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.

Izvor: Izrada autora

5.4. Usporedba nekonsolidiranih (odvojenih) i konsolidiranih financijskih izvještaja kroz financijske pokazatelje

Nakon što je u empirijskom dijelu rada obrađeno i opisano pitanje računovodstvenog obračuna poslovnog spajanja te konsolidacija financijskih izvještaja Pivac grupe u sljedećem dijelu rada će biti napravljena usporedba odvojenih financijskih izvještaja (za potrebe usporedbe koristiti će se odvojeni financijski izvještaji MIB Pivac d.o.o.) i konsolidiranih financijskih izvještaja (za potrebe usporedbe će biti korišteni konsolidirani financijski izvještaji Pivac grupe) kroz izračun financijskih pokazatelja iz prethodno navedenih izvještaja.

Također, u sljedećem dijelu rada će biti i potvrđena ili odbačena hipoteza postavljena na samom početku ovog rada čime će se doći do zaključka razlikuju li se vrijednosno izračunati financijski pokazatelji iz čega proizlazi i stupanj kvalitete te važnost navedenih dviju vrsta financijskih izvještaja.

Financijski pokazatelji	Opis	2015	2016
Koeficijent ubrzane likvidnosti	Kratk.im.-Zalihe/Kratk.obveze	0,43	0,36
Koeficijent tekuće likvidnosti	Kratk.im./Kratk.obveze	0,67	0,63
Koeficijent financijske stabilnosti	Dug.im./Kapital+Dug.obveze	1,24	1,25
Koeficijent zaduženosti	Uk.obveze/Uk.imovina	0,47	0,41
Koeficijent vlastitog financiranja	Kapital/ Uk.imovina	0,52	0,59
Koeficijent financiranja	Uk.obveze/Kapital	0,91	0,70
Koeficijent obrta kratk. imovine	Uk.prihodi/Kratk.imovina	5,11	5,03
ROA (povrat na aktivu)	Neto dobit/Imovina	9,84	5,72
ROE (povrat na kapital)	Neto dobit/Kapital	18,77	9,71
Ekonomičnost poslovanja	Uk.prihodi/Uk.rashodi	1,08	1,07

Tablica 22: Financijski pokazatelji izračunati na temelju odvojenih (nekonsolidiranih) financijskih izvještaja MIB Pivac d.o.o.(matica)

Izvor: Izrada autora

Prvi korak je izračun financijskih pokazatelja na temelju odvojenih financijskih izvještaja (izvještaji matice MIB Pivac d.o.o.). U obzir je uzeto 10 pokazatelja za koje se smatra da su najreprezentativniji za provođenje prethodno navedene analize te je napravljena usporedba s pokazateljima iz konsolidiranih financijskih izvještaja. U prethodnoj tablici smo nakon izračuna paralelno prikazali vrijednost izabranih financijskih pokazatelja u 2016. godini i 2015. godini.

Idući korak je izračun te tablični prikaz financijskih pokazatelja na temelju korištenja podataka iz konsolidiranih financijskih izvještaja (koriste se konsolidirani financijski izvještaji Pivac grupe).

Financijski pokazatelji	Opis	2015	2016
Koeficijent ubrzane likvidnosti	Kratk.im.-Zalihe/Kratk.obveze	0,59	0,56
Koeficijent tekuće likvidnosti	Kratk.im./Kratk.obveze	0,94	0,90
Koeficijent financijske stabilnosti	Dug.im./Kapital+Dug.obveze	1,04	1,09
Koeficijent zaduženosti	Uk.obveze/Uk.imovina	0,46	0,41
Koeficijent vlastitog financiranja	Kapital/ Uk.imovina	0,54	0,57
Koeficijent financiranja	Uk.obveze/Kapital	0,86	0,73
Koeficijent obrta kratk. imovine	Uk.prihodi/Kratk.imovina	3,42	3,17
ROA (povrat na aktivu)	Neto dobit/Imovina	9,88	5,32
ROE (povrat na kapital)	Neto dobit/Kapital	18,4	9,32
Ekonomičnost poslovanja	Uk.prihodi/Uk.rashodi	1,09	1,05

Tablica 23: Financijski pokazatelji izračunati na temelju korištenja konsolidiranih financijskih izvještaja Pivac grupe

Izvor: Izrada autora

Nakon izračuna 10 reprezentativnih financijskih pokazatelja izabраниh za provođenje analize te njihovog tabličnog prikaza u 2015. i 2016. godini idući korak je usporedba izračunatih vrijednosti kroz apsolutne i relativne razlike između financijskih pokazatelja čime će se moći doći do zaključka o važnosti i stupnju kvalitete informacija dviju vrsta financijskih izvještaja.

Financijski pokazatelji	Kons.(2015.)	Odv. (2015.)	Razlika (aps.)	Razlika (%)
Koeficijent ubrzane likvidnosti	0,59	0,43	0,16	37,21%
Koeficijent tekuće likvidnosti	0,94	0,67	0,27	40,30%
Koeficijent financijske stabilnosti	1,04	1,24	-0,20	-16,13%
Koeficijent zaduženosti	0,46	0,47	-0,01	-2,13%
Koeficijent vlastitog financiranja	0,54	0,52	0,02	3,85%
Koeficijent financiranja	0,86	0,91	-0,05	-5,49%
Koeficijent obrta kratk. imovine	3,42	5,11	-1,69	-33,07%
ROA (povrat na aktivu)	9,88	9,84	0,04	0,41%
ROE (povrat na kapital)	18,40	18,77	-0,37	-1,97%
Ekonomičnost poslovanja	1,09	1,08	0,01	0,93%

Tablica 24: Apsolutne i relativne razlike između financijskih pokazatelja izračunatih na temelju korištenja financijskih izvještaja iz 2015. godine

Izvor: Izrada autora

U prethodnoj tablici su prikazane vrijednosti financijskih pokazatelja u 2015. godini te je napravljena usporedba vrijednosti na temelju čega su određena odstupanja i razlike u apsolutnom i relativnom iznosu. Razlika između vrijednosti prvog izračunatog financijskog pokazatelja ubrzane likvidnosti na temelju korištenja odvojenih financijskih izvještaja te konsolidiranih financijskih izvještaja iznosi 0,16 u apsolutnom iznosu, odnosno 37,21 % u relativnom iznosu. Koeficijent tekuće likvidnosti se usporedbom izračunatih vrijednosti razlikuje za vrijednost od 0,27 ili 40,30% u relativnom iznosu za koliko je veći u konsolidiranim izvještajima. Koeficijent financijske stabilnosti iz konsolidiranih financijskih izvještaja iznosi

1,04 dok je u odvojenim financijskim izvještajima utvrđen iznos od 1,24 što predstavlja razlika od 0,20 u apsolutnom iznosu, tj. u konsolidiranim izvještajima je manji za 16,13%.

Koeficijent zaduženosti dobiven iz navedenih dviju vrsta financijskih izvještaja približno je jednak te je utvrđena razlika u iznosu od 0,01 ili 2,13 % u korist odvojenih financijskih izvještaja. Koeficijent vlastitog financiranja koji u omjer stavlja vrijednost kapitala te ukupne imovine u odvojenim financijskim izvještajima iznosi 0,52 dok u konsolidiranim financijskim izvještajima iznosi 0,54 što znači da postoji razlika između njih u iznosu od 0,02 ili 3,85%. Izračunati pokazatelj odnosa duga i kapitala, odnosno koeficijent financiranja razlikuje se u dvama izvještajima za vrijednost od 0,05 što u relativnom prikazu iznosi 5,49% za koliko je veća vrijednost u odvojenim financijskim izvještajima. Koeficijent obrta kratkotrajne imovine utvrđen u odvojenim financijskim izvještajima se uvelike razlikuje od vrijednosti izračunate korištenjem podataka iz konsolidiranih financijskih izvještaja. U odvojenim financijskim izvještajima ovaj pokazatelj iznosi 5,11 dok u konsolidiranim financijskim izvještajima izračunati pokazatelj iznosi 3,42 što predstavlja razliku između dvije vrijednosti u iznosu od 1,69 apsolutno, odnosno u odvojenim je veći za 33,07% u relativnom iznosu.

Iduća dva reprezentativna financijska pokazatelja uzeta u razmatranje i analizu su ROA (povrat na aktivu) te ROE (povrat na kapital). Također, i u izračunatim vrijednostima prethodno dva navedena financijska pokazatelja utvrđena su određena odstupanja. Financijski pokazatelj ROA (povrat na aktivu) u konsolidiranim financijskim izvještajima je utvrđen u vrijednosti od 9,88 dok vrijednost istog financijskog pokazatelja u odvojenim financijskim izvještajima iznosi 9,84 što znači da je vrijednost u konsolidiranim izvještajima veća za 0,04 ili 0,41%. Idući analizirani financijski pokazatelj je ROE (povrat na kapital) gdje je u omjer prilikom izračuna stavljena vrijednost neto dobiti i kapitala. U konsolidiranim financijskim izvještajima utvrđena je vrijednost pokazatelja od 18,40 u odnosu na vrijednost od 18,77 koja je utvrđena na temelju korištenja podataka iz odvojenih financijskih izvještaja. Također, iz navedenog proizlazi postojanje razlike u korist odvojenih izvještaja u iznosu od 0,37 što predstavlja 1,97% u relativnom iznosu.

Kao posljednji reprezentativni pokazatelj uzet u razmatranje i analizu možemo navesti pokazatelj ekonomičnosti ukupnog poslovanja gdje se u obzir uzimaju vrijednosti ukupnih prihoda te ukupnih rashoda. Pokazatelj ekonomičnosti ukupnog poslovanja u 2015. godini u konsolidiranim financijskim izvještajima iznosi 1,09 dok vrijednost pokazatelja dobivena na temelju ukupnih prihoda te ukupnih rashoda iz odvojenih financijskih izvještaja iznosi 1,08 što

predstavlja odstupanje u korist konsolidiranih izvještaja od 0,01 u apsolutnom iznosu ili 0,93 % u relativnom iznosu. Na temelju prikazane i opisane analize možemo utvrditi postojanje razlike u vrijednostima financijskih pokazatelja za 2015. godinu čime se razlikuje i sami stupanj kvalitete i važnosti informacija koje oni pružaju korisnicima financijskih izvještaja.

Nakon što je u prethodnom dijelu analizirana vrijednost financijskih pokazatelja u 2015. godini te su utvrđena odstupanja u vrijednostima zbog korištenja različitih podataka proizašlih iz odvojenih te konsolidiranih financijskih izvještaja idući korak je provođenje identične analize na temelju podataka objavljenih u financijskim izvještajima za 2016. godinu.

Financijski pokazatelji	Kons.(2016.)	Odv. (2016.)	Razlika (aps.)	Razlika (%)
Koeficijent ubrzane likvidnosti	0,56	0,36	0,20	55,56%
Koeficijent tekuće likvidnosti	0,90	0,63	0,27	42,86%
Koeficijent financijske stabilnosti	1,09	1,25	-0,16	-12,80%
Koeficijent zaduženosti	0,41	0,41	0,00	0,00%
Koeficijent vlastitog financiranja	0,57	0,59	-0,02	-3,39%
Koeficijent financiranja	0,73	0,70	0,03	4,29%
Koeficijent obrta kratk. imovine	3,17	5,03	-1,86	-36,98%
ROA (povrat na aktivu)	5,32	5,72	-0,40	-6,99%
ROE (povrat na kapital)	9,32	9,71	-0,39	-4,02%
Ekonomičnost poslovanja	1,05	1,07	-0,02	-1,87%

Tablica 25: Apsolutne i relativne razlike između financijskih pokazatelja izračunatih na temelju korištenja financijskih izvještaja iz 2016. godine

Izvor: Izrada autora

Kao što je vidljivo iz prethodne tablice, napravljen je izračun 10 izabranih reprezentativnih financijskih pokazatelja na temelju podataka korištenih iz financijskih izvještaja za 2016. godinu. U analizi 2015. godine utvrđeno je postojanje razlika između vrijednosti financijskih pokazatelja što je ukazalo na postojanje različitog stupnja kvalitete informacija proizašlih iz

promatranih financijskih izvještaja. Također, analiza pokazatelja u 2016. godini pokazala je odstupanja i razlike u izračunatim vrijednostima.

Koeficijent ubrzane likvidnosti na nivou konsolidiranih financijskih izvještaja za 2016. godinu iznosi 0,56 dok je isti financijski pokazatelj na nivou odvojenih financijskih izvještaja izračunat u iznosu od 0,36 iz čega proizlazi apsolutna razlika u iznosu od 0,20 ili 55,56% za koliko je veća vrijednost koeficijenta u konsolidiranim izvještajima. Idući promatrani financijski pokazatelj na nivou 2016. godine je koeficijent tekuće likvidnosti. Vrijednost navedenog koeficijenta u 2016. godini za konsolidirane financijske izvještaje iznosi 0,90 za razliku od odvojenih financijskih izvještaja gdje je utvrđena vrijednost pokazatelja od 0,63 što ukazuje na postojanje razlike između vrijednosti pokazatelja od 0,27 u apsolutnom iznosu, odnosno 42,86% u relativnom prikazu u korist konsolidiranih izvještaja. Također, iz analize koeficijenta likvidnosti može se uočiti postojanje bolje likvidnosti na razini grupe, odnosno iz konsolidiranih financijskih izvještaja.

Idući financijski pokazatelj koji je bio predmetom analize je koeficijent financijske stabilnosti. Na temelju korištenja podataka korištenih iz konsolidiranih financijskih izvještaja utvrđena je njegova vrijednost od 1,09 dok vrijednost istog pokazatelja u odvojenim financijskim izvještajima iznosi 1,25 što ukazuje na razliku u vrijednostima od 12,80%. Nadalje, potrebno je ustvrditi kako je koeficijent financijske stabilnosti povoljniji na nivou financijskih izvještaja matice nego na nivou cijele grupe za 12,80%.

Prilikom izračuna vrijednosti pokazatelja zaduženosti utvrđena je identična vrijednost na razini i odvojenih i konsolidiranih financijskih izvještaja te ne postoje nikakva odstupanja u vrijednostima. Idući analizirani financijski pokazatelj u obzir uzima iznos kapitala i ukupne imovine, a radi se o koeficijentu vlastitog financiranja. Prema podacima iz konsolidiranih financijskih izvještaja grupe izračunata je vrijednost pokazatelja od 0,57 što je za 0,02 ili 3,39% manje od vrijednosti dobivene korištenjem podataka iz odvojenih financijskih izvještaja. Također, prilikom analize uzet je pokazatelj udjela ukupnih obveza u kapitalu društva, odnosno koeficijent financiranja. Nakon izračuna utvrđenja je vrijednost pokazatelja na nivou grupe u iznosu od 0,73 što ukazuje na postojanje većeg udjela obveza u kapitalu na nivou grupe nego u odvojenim financijskim izvještajima matice gdje utvrđena vrijednost pokazatelja iznosi 0,70. Koeficijent obrta kratkotrajne imovine koji predstavlja omjer ukupnih prihoda i kratkotrajne imovine na razini konsolidiranih financijskih izvještaja iznosi 3,17 dok je na temelju podataka iz odvojenih financijskih izvještaja utvrđena vrijednost u iznosu od 5,03. Razlika između dvije

prethodne navedene vrijednosti koeficijenta obra kratkotrajne imovine je 36,98 % što ukazuje na uvelike povoljniji koeficijent kod matice nego na nivou grupe. Nadalje, dva reprezentativna pokazatelja koja su analizirana su ROA i ROE. ROA (povrat na aktivu) na razini grupe iznosi 5,32 dok je na razini matice vrijednost pokazatelja 5,73 što pokazuje bolji povrat u odnosu na imovinu kod matice za 6,99%. Pokazatelj povrata na kapital (ROE) također pokazuje veću vrijednost na razini odvojenih financijskih izvještaja, tj. matice u odnosu na vrijednost pokazatelja na razini grupe. Vrijednost pokazatelja povrata na kapital na razini matice iznosi 9,71 u odnosu na 9,32 kolika je njegova vrijednost na razini grupe. Kao posljednji pokazatelj poslovanja prilikom provođenja analize ponovno je uzet pokazatelj ekonomičnosti ukupnog poslovanja gdje se pri izračunu koristi iznos ukupnih prihoda te ukupnih rashoda. Za razliku od prethodne 2015. godine u 2016. godini vrijednost navedenog pokazatelja je veća na nivou odvojenih financijskih izvještaja gdje iznosi 1,07 u odnosu na iznos od 1,05 koliko je utvrđena ekonomičnost ukupnog poslovanja na razini grupe.

Uzimajući u obzir provedenu analizu po financijskim pokazateljima te njihove usporedbe, moguće je potvrditi postojanje razlika i odstupanja u vrijednostima na razini matice i razini grupe za 2016. godine. Samim time i stupanj kvalitete i važnosti informacija proizašlih iz dviju vrsta financijskih izvještaja se razlikuje za korisnike financijskih izvještaja te ih upućenje na donošenja različitih zaključaka o poslovanju matice te grupe.

Nakon što je u prvom koraku empirijskog dijela rada prikazan računovodstveni obračun poslovnog spajanja i konsolidacija financijskih izvještaja na dan poslovnog spajanja, sljedeći korak je bio prikazati nastale primjere unutar grupnih transakcija te opisati načine njihova knjiženja i provođenje eliminacijskih postupaka. Nakon provedenih eliminacija uslijedio je prikaz konsolidiranih financijskih izvještaja kroz promatrane godine. Uzimajući u obzir dobivene konsolidirane financijske izvještaje proveden je izračun izabranih financijskih pokazatelja te je napravljena usporedba s pokazateljima izračunatim na temelju korištenja odvojenih financijskih izvještaja matice. Nakon usporedbe pokazatelja utvrđeno je postojanje razlika između izračunatih financijskih pokazatelja čime je potvrđena hipoteza postavljena na samom početku rada da se financijski pokazatelji izračunati na temelju korištenja odvojenih financijskih izvještaja razlikuju od vrijednosti pokazatelja izračunatih na temelju korištenja konsolidiranih financijskih izvještaja iz čega proizlazi i različiti stupanj kvalitete i važnosti informacija proizašlih iz navedenih dviju vrsta financijskih izvještaja.

6. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu, kroz teorijski i empirijski dio rada, obrađeno je područje računovodstva poslovnih spajanja, odnosno računovodstveni obračun poslovnog spajanja te konsolidacija financijskih izvještaja na dan spajanja. Nakon toga prikazani su i opisani primjeri unutar grupnih transakcija uz odgovarajuća eliminacijska knjiženja koja su osnova za pravilno sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja nakon dana poslovnog spajanja. Također, provedena je analiza i usporedba nekonsolidiranih (odvojenih) i konsolidiranih financijskih izvještaja pomoću korištenja financijskih pokazatelja kako bi se hipoteza postavljena na početku rada potvrdila ili odbacila.

Godišnji financijski izvještaji poduzeća predstavljaju osnovu za analizu i vrednovanje uspješnosti poslovanja, odnosno pružaju osnovne informacije o financijskom položaju i financijskom rezultatu. Međutim, ubrzani globalni razvoj i rast gospodarstva doveo je do nastanka potrebe za novim računovodstvenim obračunima i načinima sastavljanja financijskih izvještaja u što se ubrajaju i konsolidirani financijski izvještaji.

Računovodstveni obračun poslovnog spajanja koji je prikazan u ovom diplomskom radu reguliran je i prikazan u skladu s odredbama MRS-a 36 i MSFI-ja 3 koji se odnose na velike poduzetnike. U obrađenom primjeru je također i prikazana konsolidacija financijskih izvještaja, u ovom slučaju konsolidacija bilance, pošto se radi o konsolidaciji na dan poslovnog spajanja. Nadalje, prikazana je i obrađena konsolidacija financijskih izvještaja Pivac grupe u koju ulaze matica MIB Pivac d.o.o. sa svojim ovisnim društvima što čini osnovu za konsolidaciju. Obrađeni su primjeri nastalih transakcija unutar grupe te su detaljno opisani i objašnjeni postupci eliminacije unutar grupe. Nakon postupaka eliminacije sastavljeni su konsolidirani financijski izvještaji Pivac grupe iz kojih su isključene sve unutar grupne transakcije, tj. prikazane su transakcije i odnosi s trećim stranama što daje realniji i objektivniji prikaz poslovanja Pivac grupe nego odvojeni financijski izvještaji članova Pivac grupe.

U zadnjem koraku je napravljena usporedba odvojenih i konsolidiranih financijskih izvještaja na temelju reprezentativnih financijskih pokazatelja te su utvrđene razlike i odstupanja u vrijednostima pokazatelja čime je potvrđena postavljena hipoteza na početku rada. Samim time je potvrđena važnost i stupanj kvalitete informacija proizašlih iz konsolidiranih financijskih izvještaja koje daju realnu sliku poslovanja Pivac grupe čime se korisnicima izvještaja grupe omogućava lakše razumijevanje uspješnosti poslovanja.

LITERATURA

1. Beams, A.F., (1992): Advanced Accounting, Prentice Hall, New Jersey.
2. Belak, V., (1995): Profesionalno računovodstvo prema MSFI i porezima, Zagreb.
3. Belak, V., (2011): Računovodstvo poduzetnika, RRiF plus d.o.o., Zagreb.
4. Buble, M., (2006), Menadžment, Split, Ekonomski fakultet Split
5. Crnković, L., Martinović, J., Mijoč, I., (2008.): Financijsko računovodstvo, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek.
5. Catlet, G. i Olson, N., (1968), Accounting for Goodwill, New York.
6. Čular, M., (2016): Financijsko računovodstvo 2, interna skripta, Split.
7. Gulin, D. (2004): Konsolidacija financijskih izvještaja, Računovodstvo i financije, Zagreb.
8. Gulin, D., Petrečević, H.(2013.): Financijsko računovodstvo: izabrane teme, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb.
9. Guzić, Š. (2011): Konsolidacija financijskih izvještaja, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb.
10. Haried, A. A., Imdieke, L. F. i Smith R. E., Advanced Accounting, John Wiley & Sons, Inc. New York, Fifth edition, str.42.
11. Mrša, J. (2011): Konsolidirani financijski izvještaji, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb.
12. Orsag, S., Gulin, D.(1996.): Poslovne kombinacije, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb.
13. Pervan, I. (2010): Konsolidirano izvještavanje za 2010. godinu, Financije i računovodstvo, str. 13.–21.
14. Pervan, I. (2009): Računovodstveno praćenje promjene tečaja strane valute prema MSFI i HSFI, str. 24.-30.

15. Pervan, I. (2004): Primjena testa na smanjenje vrijednosti goodwilla prema izmijenjenom MRS-u 36, Računovodstvo, revizija i financije, str. 41-45.
16. Pervan, I. (2012): Računovodstvo poslovnih spajanja, RRiF plus d.o.o., Zagreb.
17. Taylor, P.,(1996), Consolidated financial reporting, London.
18. Žager, K., Žager,L. (1996): Računovodstveni standardi, financijski izvještaji i revizija, Zagreb.
19. Žager, K., Žager, L.(2008): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb.
20. Žic, I.(2000.): Konsolidirana financijska izvješća i postupak konsolidacije, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb.
21. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Narodne novine br. 136/09-65/10, Zagreb.
22. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Narodne novine br. 137/08 i 29/09, Zagreb.
23. Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja, Narodne novine br. 130/10, Zagreb.
24. Pravilnik o RGFI, članak 9., stavak 3. i 6.
25. Zakon o računovodstvu, Narodne novine br. 109/07., Zagreb.
26. Zakon o računovodstvu, Narodne novine, br. 78/15, 134/15, Zagreb.
27. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 137/09, Zagreb.
28. Konsolidacija financijskih izvještaja, dostupno na:
http://www.rrif.hr/Konsolidacija_financijskih_izvjesca-539-vijest.html (10.9.2018.)
29. Konsolidirani i odvojeni financijski izvještaji, dostupno na: <http://propisi.porezna-uprava.hr/view.asp?location=POGLAVLJE&jid=2386&file=standardi.XML&idAktualni=2359> (10.9.2018.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Kriteriji za definiranje poduzetnika prema ZOR-u.....	10
Tablica 2: Udjeli u povezanim društvima.....	42
Tablica 3: Bilance kompanija MIB Pivac i MI Vajda prije preuzimanja.....	45
Tablica 4: Evidentiranje kupnje 83% dionica MI Vajda u poslovnim knjigama MIB Pivac...	45
Tablica 5: Knjigovodstvena i fer vrijednost neto imovine MI Vajda d.d. nakon procjene.....	46
Tablica 6: Prikaz izračuna goodwilla i NKI-ja.....	47
Tablica 7: Prikaz konsolidacije bilance grupe na dan spajanja.....	48
Tablica 8: Bilanca matice Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. na dan 31.12.2016.....	51
Tablica 9: Račun dobiti i gubitka matice Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.....	52
Tablica 10: Prikaz knjiženja potraživanja u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o.(matica).....	53
Tablica 11: Prikaz knjiženja obveze u poslovnim knjigama MI Vajda d.o.o. (ovisno društvo).....	53
Tablica 12. Prikaz knjiženja danog kratkoročnog zajma u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica).....	54
Tablica 13: Prikaz knjiženja primljenog kratkoročnog zajma u poslovnim knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo).....	54
Tablica 14: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica).....	55
Tablica 15: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo).....	56
Tablica 16: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica).....	57
Tablica 17: Prikaz knjiženja uzvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama PPK Karlovac d.d. (ovisno društvo).....	57

Tablica 18: Prikaz knjiženja nizvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MIB Pivac d.o.o. (matica).....	59
Tablica 19: Prikaz knjiženja nizvodne unutar grupne prodaje zaliha u poslovnim knjigama MI Vajda d.d. (ovisno društvo).....	60
Tablica 20: Konsolidirana bilanca Pivac grupe na dan 31.12.2016.....	63
Tablica 21: Konsolidirani račun dobiti i gubitka te izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti Pivac grupe za razdoblje od 1.1.2016. do 31.12.2016.....	65
Tablica 22: Financijski pokazatelji izračunati na temelju odvojenih (nekonsolidiranih) financijskih izvještaja MIB Pivac d.o.o.(matica).....	67
Tablica 23: Financijski pokazatelji izračunati na temelju korištenja konsolidiranih financijskih izvještaja Pivac grupe.....	68
Tablica 24: Apsolutne i relativne razlike između financijskih pokazatelja izračunatih na temelju korištenja financijskih izvještaja iz 2015. godine.....	69
Tablica 25: Apsolutne i relativne razlike između financijskih pokazatelja izračunatih na temelju korištenja financijskih izvještaja iz 2016. godine.....	71

POPIS SLIKA

Slika 1: Osnovna struktura grupe.....	27
Slika 2: Konsolidacija financijskih izvještaja grupa.....	28
Slika 3: Poslovanje unutar i izvan grupe.....	32

SAŽETAK

U ovom diplomskom radu obrađuje se problematika i područje računovodstva poslovnih spajanja. Naglasak je stavljen na računovodstveni obračun poslovnog spajanja, konsolidaciju financijskih izvještaja na dan spajanja te nakon dana spajanja. Na kraju analize napravljena je usporedba konsolidiranih i odvojenih (nekonsolidiranih financijskih izvještaja) pomoću financijskih pokazatelja čime je dokazana teza o različitom stupnju važnosti i kvalitete informacija. U teorijskom dijelu rada dane su glavne zakonodavne osnove za sastavljanje financijskih izvještaja kroz primjenu odgovarajućih zakona, pravilnika te računovodstvenih standarda. U empirijskom dijelu je detaljno obrađeno pitanje obračuna poslovnog spajanja, te problem sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja na primjeru grupe. Završni dio rada sadrži analizu i izračun financijskih pokazatelja iz podataka dostupnih u odvojenim i konsolidiranim financijskim izvještajima na temelju čega je prikazana razlika u vrijednostima informacija proizašlih iz navedenih dviju vrsta financijskih izvještaja. Sve prethodno opisano i navedeno dovodi do zaključka da konsolidirani financijski izvještaji daju kvalitetnije informacije korisnicima financijskih izvještaja.

Ključne riječi: poslovno spajanje, konsolidacija, važnost informacija

SUMMARY

This master thesis deals with the issues and scope of business accounting. The emphasis is placed on the accounting of the business combination, consolidation of the financial statements at the date of merger and after the merger date. At the end of the analysis, a comparison of consolidated and unconsolidated financial statement was made using financial indicators, which demonstrated the thesis of varying degrees of importance and the quality of information. Theoretical part of the master thesis gives the main legislative basis for the preparation of financial statements through the application of relevant laws, regulations and accounting standards. The empirical part deals with the issue of accounting for business combinations and the problem of drafting consolidated financial statements on a group example. The final part of the paper contains an analysis and calculation of the financial indicators from the data available in the separate and consolidated financial statements on the basis of which the difference in the values of the information deriving from the two types of financial statements is presented. All the above described and stated leads to the conclusion that the consolidated financial statements provide better quality information to the users of the financial statements.

Key words: business merger, consolidation, importance of information

